

Rapport

Folkbib- liotekens behov av statliga stöd

KULTURRÅDET

Förord

Kulturrådets övergripande uppdrag är att främja tillgången till, och utvecklingen av, konst och kultur i hela landet. Vi menar att konsten och kulturen är några av samhällets viktigaste byggstenar. Folkbiblioteken med sina närmare 56 miljoner besök år 2022 hör till en av de mest besökta kunskaps- och kulturinstitutionerna runt om i landet. Bibliotek är en arena och mötesplats i samhället för lärande, läsfrämjande, kreativitet, kultur och demokrati – tillgängligt för alla och med viktiga uppdrag för yttrandefrihet och fri åsiktsbildning.

Trots de låga trösklarna är det en utmaning för många bibliotek att uppfylla bibliotekslagens krav om att biblioteken ska vara tillgängligt för alla, inte minst för bibliotekens prioriterade målgrupper.

I den här rapporten har Kulturrådet undersökt folkbibliotekens framtida behov och möjliga former för statens stöd till folkbiblioteken. Erfarenheterna från satsningar som Stärkta bibliotek (2018–2023), Läsfrämjandelyftet och Bokstart, tillsammans med den kunskapsinhämtning från dialoger med berörda aktörer och relevanta nationella myndigheter som Kungliga biblioteket och Myndigheten för tillgängliga medier ligger till grund för rapporten. De samlade erfarenheter från tidigare statligt stödda projekt ger en god bild av den kunskapsresa som biblioteken har gjort hittills.

Betydelsen av fortsatt flernivåsamverkan och samordning med biblioteksmyndigheterna, Kungliga biblioteket och Myndigheten för tillgängliga medier, framkommer i rapporten. För att effektivt stödja folkbibliotekens utveckling måste staten verka med regioner och kommuner, som har bärande roller i detta arbete. Begränsade resurser innebär att en ändamålsenlig styrning av offentliga medel kommer att bli allt viktigare framöver. Bibliotekslagen gör att folkbiblioteken har en gemensam uppgift men eftersom förutsättningarna för hur man ska kunna uppfylla uppdragen skiljer sig åt runtom i landet, finns det ett behov av en stärkt nationell infrastruktur. Detta kräver en långsiktig och samordnad insats från staten, regionerna och kommunerna.

Tillsammans kan vi ge folkbiblioteken möjligheter att bedriva verksamhet och utvecklas lokalt, regionalt och nationellt. Tillsammans kan vi också bidra till att höja kvaliteten och likvärdigheten i landets biblioteksverksamhet och även bidra till det viktiga arbetet med implementeringen av Agenda 2030.

Vi ser fram emot att fortsättningsvis vara en part i samtalen med kommuner, regioner och de andra biblioteksmyndigheterna för att säkra välbesökta folkbibliotek fyllda med kunskap och kultur.

Kajsa Ravin
Generaldirektör Kulturrådet

Sammanfattning

Uppdraget Folkbibliotekens framtida behov

Den här rapporten är Kulturrådets resultat från ett knappt ettårigt regeringsuppdrag för att analysera *Folkbibliotekens framtida behov*.¹ Kulturrådets tolkning av uppdraget ledde fram till fyra frågeställningar som har varit vägledande i uppdraget. Kunskapsinhämtningen har skett genom rapporter och dialoger med deltagare från bibliotekssektorn. Kulturrådet har haft kontinuerlig dialog med Kungliga biblioteket (KB) och Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) angående detta uppdrag. Även KB:s uppdrag *Stärkt samverkan* (Ku2022/008579) som genomförs 2022–2024 är viktigt. Dessa två uppdrag hänger samman, KB använder erfarenheter från *Folkbibliotekens framtida behov* i sitt uppdrag och vice versa.

Folkbiblioteken har olika förutsättningar

Folkbiblioteken rymmer stora berättelser om demokrati och fri åsiktsbildning, jämlikhet och likvärdighet, om öppenhet, möjligheter och möten, om kultur, kunskap och information. I den nationella biblioteksstrategin beskrivs utmaningar och utvecklingsbehov för biblioteksväsendet. Sammanfattningsvis handlar utmaningarna om tillgång till biblioteksverksamhet, tillgång till och förmåga att värdera kunskap och tillgång till den nationella infrastrukturen (2022). I dialogerna för detta uppdrag framträder en nyansrik bild över folkbibliotekens behov vilket redovisas i rapporten. Folkbibliotek samspelar i hög grad med kommunernas olika förutsättningar. Det medför att folkbiblioteksverksamheten ser mycket olika ut i landets 290 kommuner. Trots kommunernas skillnader och olikheter har alla folkbibliotek att förhålla sig till bibliotekslagen (SFS 2013:801). Även om folkbiblioteken har många och komplexa uppdrag finns det en mängd exempel på folkbibliotek som trots utmaningar och få personalresurser, skapar en innehållsrik verksamhet tillsammans med bibliotekens användare och utifrån bibliotekslagen.

Erfarenheter från Stärkta bibliotek och Läsfrämjandelyftet för folkbibliotekarier

Under de gångna åren har Kulturrådet haft flera olika uppdrag för folkbibliotek som *Stärkta bibliotek*² och *Läsfrämjandelyftet för folkbibliotekarier*³. Dessa statliga stöd har varit viktiga men är tidsbegränsade. *Stärkta bibliotek*, som pågick 2018–2023, har bidragit till att folkbiblioteken ökat utbudet och tillgängligheten till folkbibliotek i hela landet. Genom *Läsfrämjandelyftet för folkbibliotekarier* har Kulturrådet påbörjat en utveckling av en infrastruktur för kompetensutvecklande insatser genom bred samverkan. De olika insatserna bidrar till att stärka likvärdigheten avseende folkbibliotek och läsfrämjande insatser, som riktas till framför allt barn och unga. I dialogerna för det här upp-

---

1. Regleringsbrev 2023 Myndighet Statens kulturråd (esv.se), [Hämtad 2023-11-21]

2. I regleringsbrevet till Kulturrådet 2018 tilldelades uppdraget Stärkt biblioteksverksamhet i hela landet. (Ku2018/01698/KO) och (Ku2018/01722/KO). I regleringsbrevet för 2021 fick Stärkta bibliotek en förlängning med tre år. Regleringsbrev 2021 Myndighet Statens kulturråd (esv.se) [Hämtad 2023-11-21]

3. Lyft för läsning – delat lärande på vetenskaplig grund (kulturradet.se) [Hämtad 2023-11-21]

draget framträder en samstämmighet om att aktörer på alla nivåer ser utmaningar i hur folkbiblioteken framgent ska fortsätta att utvecklas och nå ALLA, särskilt bibliotekens prioriterade målgrupper. Utmaningarna är extra påtagliga i små kommuner, glesbygd och socioekonomiskt svaga områden.

Nationell infrastruktur och nationella digitala tjänster

I dialogerna pekar aktörer på lokal, regional och nationell nivå på vikten av att staten bidrar till en mer likvärdig tillgång till digitala bibliotekstjänster för alla i Sverige, framför allt riktade mot bibliotekens prioriterade målgrupper. Medieförsörjning och tillgång till olika fysiska och digitala medier, är ett kärnuppdrag för alla folkbibliotek. Det behövs ett ökat statligt stöd för att stärka den gemensamma nationella infrastrukturen och de gemensamma digitala tjänsterna för folkbibliotek. För dessa områden hänvisar Kulturrådet till KB:s uppdrag *Stärkt samverkan*, som har i uppdrag att ta fram förslag på former för stärkt samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet och att bidra till den långsiktiga utvecklingen för vissa nationella digitala bibliotekstjänster för prioriterade målgrupper.⁴

Fortsatta behov av statligt stöd

Genom arbetet med uppdraget *Folkbibliotekens framtida behov* har Kulturrådet fått en grundläggande förståelse för att det behövs riktade statliga stöd till folkbiblioteken. Sammantaget handlar alla de behov som folkbiblioteksverksamheten ger uttryck för, om utveckling av verksamheten. Utvecklingsbehoven kan sammanfattas som ekonomiskt stöd, kunskapsstöd, samverkansstöd, systemstöd och kvalitetsstöd. Det finns ett behov av permanent statligt stöd riktat till folkbibliotek, för verksamhetsutveckling och kompetensutveckling utifrån bibliotekslagens och bibliotekens prioriterade målgrupper och för att stärka likvärdig tillgång till folkbibliotek i hela Sverige. Kontinuerligt lärande, fortbildning och omvärldsbevakning kopplat till strategisk utveckling, behövs för folkbibliotekens fortsatta utveckling.

Stärkt samverkan

Samverkan mellan nivåer och inom nivåer går som en röd tråd i de olika dialogerna. Kulturrådet anser att staten bättre behöver samordna, synliggöra och vara strategiska i sina insatser för att på bästa sätt ge stöd till folkbiblioteken. Biblioteksmyndigheterna är samstämmiga i att regeringens uppdrag till biblioteksmyndigheterna behöver vara synkroniserade med varandra för att uppnå bättre effekter. Och det behövs en väl utvecklad och strategisk samverkan mellan kommun, region och stat. Regional biblioteksverksamhet fyller viktiga funktioner för folkbibliotekens utveckling. Det finns potential hos den regionala biblioteksverksamheten att ytterligare stödja folkbiblioteken. Kommuner behöver i högre grad ta sitt ansvar för folkbiblioteken, och dessa behöver sin grundfinansiering från den egna kommunen. Genom långsiktiga statliga stöd kan biblioteken och bibliotekssektorn med gemensamma krafter och resurser utvecklas på ett hållbart och kvalitativt sätt.

---

4. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/04/uppdrag-till-kungl.-biblioteket-om-starkt-samverkan-inom-det-allmanna-biblioteksvasendet> [Hämtad 2023-11-29]

Kulturrådets viktigaste rekommendationer

- Ge statliga medel för riktade, permanenta utvecklingsstöd till folkbibliotek. De statliga medlen ska ha fokus på både verksamhetsutveckling och kompetensutveckling utifrån bibliotekslagen och bibliotekens prioriterade målgrupper. Insatserna ska vara hållbara och långsiktiga.
- Fortsätt att stärka samverkan mellan nationella biblioteksmyndigheter och bibliotekssektorn samt mellan stat, region och kommun.
- Ökat statligt stöd behövs till stärkt gemensam nationell infrastruktur och gemensamma digitala tjänster för folkbibliotek.

Innehåll

Inledning.....	8
Uppdragsbeskrivning.....	8
Uppdragets genomförande	9
Frågeställningar.....	10
Dialoger och datainsamling	10
Avgrensningar.....	11
Bakgrund – om folkbibliotek och statliga stöd.....	13
Folkbibliotekens uppdrag	13
Statens stöd till folkbiblioteken	13
Bidraget Stärkta bibliotek.....	20
Statlig, regional och kommunal samverkan	24
Folkbibliotekens utmaningar och behov	26
Folkbiblioteken i den kommunala kontexten	26
Folkbibliotekens förutsättningar och uppdrag	28
Kompetensförsörjning och kompetensutveckling.....	29
Infrastruktur och digitala tjänster.....	30
Samverkan och samarbete	30
Slutsatser angående utmaningar och behov	31
Framtida stöd.....	33
Slutsats 1	33
Slutsats 2.....	33
Slutsats 3.....	33
Rekommendationer	34
Permanent stöd	34
Utvecklingsstöd.....	35
Infrastruktur och digitala tjänster.....	36
Stärkt samverkan.....	36
Kulturrådets viktigaste rekommendationer.....	36
Avslutningsvis – en framåtblick.....	36
För Kulturrådet att internt utveckla.....	38
Källförteckning.....	39
Bilaga 1	44
Genomförande av informationsinhämtning och dialoger	44
Dialogmanual för samtal med kommuner och regioner.....	45
Bilaga 2	46
Deltagande kommuner och regioner	46
Deltagande regional biblioteksverksamhet.....	47
Lärosätena för biblioteks- och informationsvetenskap.....	47
Sammanfattningsvis antal deltagare.....	48

Inledning

Folkbiblioteken rymmer berättelser om demokrati och fri åsiktsbildning, jämlikhet och likvärdighet, om öppenhet, möjligheter och möten, om kultur, kunskap och information. Hur folkbibliotekens verksamheter gestaltar sig i praktiken, skiftar och ändras i takt med samhällets utveckling. De uppdrag som folkbiblioteken enligt bibliotekslagen ska genomföra, är omfattande och folkbiblioteken har tagit ett allt större ansvar för viktiga samhällsutmaningar. Antalet årsverken på folkbiblioteken varierar från några få enstaka till flera hundra. Dessutom står regionerna och kommunerna inför stora ekonomiska utmaningar de närmaste åren

Kulturrådet fick i regleringsbrevet för 2023 uppdraget att analysera folkbibliotekens framtida behov. Det har varit angeläget att fånga många röster och erfarenheter kring de stora och komplexa frågor som uppdraget innehöll. Kulturrådets tolkning av uppdraget ledde fram till fyra frågeställningar som har varit vägledande i uppdraget.

I uppdragsbeskrivningen är ordet "framtida" något som Kulturrådet har behövt tolka. Kulturrådets uppfattning är att det har varit angeläget att undersöka bibliotekens behov av statligt stöd *nu*, i anslutning till att *Stärkta bibliotek* och *Läsfrämjandelyft för folkbibliotek* håller på att avslutats. Samtidigt är det viktigt att ha en blick framåt. I dialogerna för det här uppdraget framträder en samstämmighet i hur aktörer på alla nivåer ser utmaningar i hur folkbiblioteken framgent ska fortsätta att utvecklas och nå ALLA, särskilt bibliotekens prioriterade målgrupper. Utmaningarna är särskilt påtagliga i små kommuner, glesbygd och socioekonomiskt svaga områden.

Även om folkbiblioteken har många och komplexa uppdrag finns det flera exempel på folkbibliotek, som trots utmaningar och få personalresurser, tillsammans med bibliotekens användare, skapar en innehållsrik verksamhet utifrån bibliotekslagen. Genom *Stärkta bibliotek* får Kulturrådet ta del av många olika insatser som folkbiblioteken genomfört utifrån lokala behov och förutsättningar. Extra framgångsrika insatser är förankrade i bibliotekslagen, innehåller ett medvetet förhållningssätt till att utveckla folkbibliotekens metod- och arbetssätt och bygger på att personalen är involverad i det som genomförs. Delaktighet från bibliotekens användare och bred samverkan träder också fram som viktiga faktorer för positionsförflyttningar. En annan iakttagelse är att framgångsrika insatser i *Stärkta bibliotek* finns över hela landet, i såväl små som större kommuner.⁵

Vårt analysmaterial om folkbibliotekens behov av statliga stöd är omfattande och det har gett oss en grundläggande förståelse för folkbibliotekens olika behov och förutsättningar. I praktiken delar staten, regionerna och kommunerna på ansvaret för, och finansierar tillsammans, den offentliga kulturpolitiken, Regionerna ansvarar för de regionala kulturinstitutionerna och fördelning av bidrag via kultursamverkansmodellen. Kommunerna ansvarar för det lokala kulturlivet med folkbibliotek, civilsamhället och musik- och kulturskolor som bas.⁶

Uppdragsbeskrivning

I regleringsbrevet för 2023 fick Kulturrådet i uppdrag att analysera folkbibliotekens framtida behov

---

5. Dessa iakttagelser gjorde handläggarna för bidraget Stärkta bibliotek i januari, 2023, efter att ha läst flera hundra ansökningar och redovisningar.

6. Kulturrådet, (2022a). Budgetunderlag för Kulturrådet 2023–2025.

och identifiera möjliga former för statens stöd till folkbiblioteksverksamhet.⁷ Erfarenheter från satsningen *Stärkta bibliotek* skulle ligga till grund för analysen. Kulturrådet skulle inhämta synpunkter och bedömningar från Kungliga biblioteket (KB) och redovisa uppdraget senast den 1 december 2023.⁸

Uppdragets genomförande

Uppdraget har genomförts mellan 1 januari och 1 december 2023. En projektplan togs initialt fram för uppdraget (KUR 2023/4305). På Kulturrådet har en arbetsgrupp med utredare, koordinator och handläggare arbetat med datainsamling, analys och rapportskrivande med stöd och medverkan av flera medarbetare och chefer på myndigheten. Regelbundna avstämnings- och beredningsmöten har skett med medarbetare och enhetschefer samt med generaldirektören.

Analysen bygger på erfarenheterna från *Stärkta bibliotek*, *Läsförbättringsprojektet för folkbibliotek* och *Bokstart*, dokumentstudier och dialoger med aktörer från bibliotekssektorn. Flera rapporter, utredningar och kunskapsöversikter som Kulturrådet tidigare har publicerat, har haft betydelse för analysen av folkbibliotekens framtida behov av statligt stöd. Kulturrådet har fokuserat på folkbibliotekens behov av statliga stöd. Statligt stöd kan, utöver ekonomiska stöd, handla om kunskapsdelning, kompetensstöd, metodstöd, nationella digitala tjänster, infrastruktur och andra resurser.

Den nationella biblioteksstrategin 2022–2025 ger en överblick av de utmaningar som biblioteken står inför i dag och de utvecklingsbehov som finns. Regeringen identifierar tre fokusområden som viktiga för biblioteksverksamhetens kvalitet och utveckling:

- Ett biblioteksväsende som är tillgängligt och relevant för alla.
- Ett biblioteksväsende som följer och bidrar till samhällets utveckling.
- En välfungerande nationell infrastruktur för biblioteksväsendet.

Under respektive område redovisas ett antal delmål.⁹ Nationella Biblioteksstrategin har haft betydelse för uppdraget. Kulturrådet har även tagit en intern utredning om bidrag och Kultursamverkansutredningen *Kultursamhället* (2023) i beaktande.¹⁰

I bibliotekslagens (2013:801) paragraf 4 och 5 anges folkbibliotekens prioriterade målgrupper: personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska. Folkbiblioteken ska dessutom ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar. Hädanefter kallas dessa olika målgrupper som har stöd i bibliotekslagen, för bibliotekens prioriterade målgrupper. Det kan finnas dubbelt prioriterade användare, ett exempel är barn och unga.¹¹

---

7. Uppdraget Folkbibliotekens framtida behov aviserades i den Nationella biblioteksstrategin som presenterades, 2022. <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/nationell-biblioteksstrategi.html> [Hämtad 2023-11-15]

8. Regleringsbrev 2023 Myndighet Statens kulturråd (esv.se) [Hämtad 2023-10-30]

9. Nationell biblioteksstrategi – Kungliga biblioteket – Sveriges nationalbibliotek – kb.se

10. Sverige, Kultursamverkansutredningen (2023).

11. Bibliotekslagen, SFS 2013:801

Frågeställningar

Fyra huvudfrågor har varit vägledande för arbetet:

- Vilka erfarenheter och resultat har satsningen *Stärkta bibliotek* och andra statliga stöd och insatser gett?
- Vilka framtida utmaningar och behov av statligt stöd står folkbiblioteken inför?
- Vilka former för framtida statligt stöd för folkbiblioteken är möjliga?
- Vilka olika roller och ansvar bör kommuner, regioner och staten ha?

Dialoger och datainsamling

Under arbetet har samverkan skett på nationell, regional och lokal nivå. Vägledande har varit Kulturrådets goda erfarenheter av dialoger, till exempel genom uppdraget *Läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier* samt Kultursamverkansmodellens olika forum för dialoger. Dessa två exempel beskrivs i nästa avsnitt. Dialogformen får också stöd av Statskontoret som menar att ett styrverktyg som regeringen använder i allt större utsträckning, är just dialog. Staten för regelbundet strukturerade dialoger med kommuner och regioner i syfte att skapa bättre förutsättningar för att nå målen för verksamheterna.¹² Statskontorets analys visar att dialog har egenskaper som andra styrmedel saknar. Exempelvis är dialog lättare att anpassa utifrån kommuners och regioners olika kapacitet. Statskontoret ser att dialog kan göra det möjligt för staten att få mer genomslag för sin kunskapsstyrning. Det kan också stärka tilliten och öka förståelsen mellan staten och kommunsektorn.¹³

På nationell nivå har dialog skett med Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt med nationella myndigheter. Främst genom uppdraget *Stärkt samverkan* (Ku2022/008579) som Kungliga biblioteket (KB) har i uppdrag att genomföra 2022–2024. Kungliga bibliotekets uppdrag är att ta fram förslag på former för stärkt samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet och att bidra till den långsiktiga utvecklingen för vissa nationella digitala bibliotekstjänster för prioriterade målgrupper.¹⁴ Dialog har också förts med Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). Kungliga biblioteket, Myndigheten för tillgängliga medier och Kulturrådet kallas fortsättningsvis för biblioteksmyndigheterna.

Dialoger har skett med regioner och kommuner. Samtal har förts med fyra kulturchefer för regional kulturverksamhet som ingår i den regionala referensgruppen för Kultursamverkansmodellen, med bibliotekschefer eller dylik funktion¹⁵, med bibliotekarier, chefer och medarbetare för regional biblioteksverksamhet samt med forskare från lärosäten med biblioteks- och informationsvetenskaplig

---

12. Statskontoret har fått i uppdrag att samla information om riktade statsbidrag till kommuner, regioner och enskilda utförare i en digital informationsportal. Uppdraget ska redovisas senast den 27 maj 2024 (Finansdepartementet 2023).

13. Utvecklingen av den statliga styrningen av kommuner och regioner 2019, (statskontoret.se), s. 9

14. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/04/uppdrag-till-kungl.-biblioteket-om-starkt-samverkan-inom-det-allmanna-biblioteksvasendet> [Hämtad 2023-11-29]

15. I många kommuner är bibliotekschef även chef för andra verksamheter.

utbildning och forskning.¹⁶ I uppdraget har vi valt att främst ha dialog med folkbibliotekschefer eftersom vi har sökt kunskap om folkbibliotekens behov av statligt stöd. För mer ingående beskrivning av genomförande se bilaga 1 i denna rapport.

Kulturrådets bedömning är att de teman som träder fram i alla dialoger till stor del är samstämmiga med erfarenheter som finns beskrivna i olika rapporter och uppföljningar.

Avgränsningar

I rapporten har Kulturrådet inte gått närmare in på beskrivningar av folkbibliotekens mångfacetterade uppdrag. Rapporten är koncentrerad till folkbibliotekens behov av statligt stöd. En genomgång av några statliga stöd som Kulturrådet har för folkbiblioteken ges, men är inte heltäckande, till exempel nämns inte Kulturrådets breda uppdrag kring läsfrämjande. Ytterligare en avgränsning är att analysen har fokus på Sverige, trots att det finns många användbara studier och erfarenheter från såväl Norden som resten av världen. Uppdraget har inte heller undersökt förekomsten av regionala bidrag till folkbibliotek.

Det finns en stor mängd data i form av ansökningar, återrapportering och rapportering från *Stärkta bibliotek 2018–2023* som är intressanta och värdefulla att analysera mera genomgripande. Denna rapport är emellertid inte en utvärdering av *Stärkta bibliotek*, inte heller en generell genomlysning av folkbibliotekens behov och förutsättningar. Delar av materialet för den här rapporten kan användas i den slutredovisning av *Stärkta bibliotek* som ska rapporteras första oktober 2024.

---

16. Lärosätena är: Högskolan i Borås, Linnéuniversitetet, Lunds universitet, Umeå universitet, Södertörns högskola och Uppsala universitet. Kulturrådet har haft dialog med de fyra första.

Bakgrund – om folkbibliotek och statliga stöd

I avsnittet berörs folkbibliotekens uppdrag såsom det formuleras i bibliotekslagen. En kort tillbakablick på framväxten av folkbibliotek och statens roll som framför allt skett under 1900-talet, parallellt med samhällsutvecklingen. Därefter kommer en genomgång av biblioteksmyndigheternas uppdrag och om några statliga stöd till folkbiblioteken inklusive *Stärkta bibliotek*. Avsnittet avslutas med reflektioner kring befintliga kontakter och samverkan mellan biblioteksmyndigheterna, och statens kontakter med regional biblioteksverksamhet och med folkbiblioteken. Kulturrådet använder begreppet flernivåsamverkan. Med det avses relationen mellan kommun, region och stat, relationen till Kultursamverkansmodellen och det olika uppdrag som nationella myndigheter har för biblioteksområdet.

Folkbibliotekens uppdrag

Sedan 1997 regleras biblioteken i Sverige av bibliotekslagen, SFS 2013:801. För att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän samverka enligt 14 § i bibliotekslagen. De utmaningar som folkbiblioteken står inför idag beskrivs i utredningar, strategier, rapporter, uppsatser och lokala och regionala biblioteksplaner. Bibliotekens uppdrag framställs ofta som omfattande och mångsidiga. Biblioteken spelar flera roller i lokalsamhället för till exempelvis bildning, utbildning, kultur och som mötesplatser. Inte sällan överlappar de olika rollerna varandra. Folkbibliotek bidrar till att uppfylla de kulturpolitiska målen om delaktighet. Bibliotekens verksamhet främjar allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och möjligheten till utveckling av skapande förmågor. Många bibliotek, särskilt i små kommuner, fungerar också som lokala kulturinstitutioner.

En utmaning för många folkbibliotek är att biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. I bibliotekslagens paragraf 4 och 5 anges bibliotekens prioriterade målgrupper. Folkbiblioteken ska dessutom, enligt 8 §, ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Även en implementering av barnkonventionen pågår på folkbibliotek.¹⁷ Folkbiblioteken ska också särskilt främja läsning och tillgång till litteratur och verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet, enligt 7 §. Förutom lagar finns många styrdokument och målbeskrivningar som folkbiblioteksverksamheten i landet berörs av. Dessa kommer dock inte att behandlas här.

Statens stöd till folkbiblioteken

Bibliotek har funnits i Sverige under lång tid och i olika skepnader. Längre var de flesta bibliotek mycket små med få böcker, med lokaler som inte var anpassade efter verksamheten och ofta

---

17. I Sverige har statliga myndigheter, regioner och kommuner ett gemensamt ansvar för att tillämpa barnkonventionen enligt Socialdepartementet (2011). Kulturrådet ingick 2021–2023 i regeringens uppdrag Barnrätt i praktiken (BiP), ett kunskapslyft för att höja kompetensen om barnkonventionen och dess praktiska tillämpning. I Kulturrådets rapport *Flernivåsamverkan främjar barnets bästa: finansiering och uppföljning av barns och ungas rätt till kultur*, (2023), s. 8, lyfts folkbiblioteken fram som en institution där arbetet med barnrättsperspektivet stärkts.

saknades utbildad personal. Många olika huvudmän skötte organiseringen av biblioteken och när man talade om folkbibliotek under 1800-talet, handlade det främst om sockenbibliotek.¹⁸ Kring sekelskiftet 1900 blev folkbiblioteken mer etablerade och det framfördes starkare krav på staten att engagera sig. År 1905 beslutade riksdagen att inrätta ett statsbidrag till lokal biblioteksverksamhet.¹⁹ Skrala medel och krångliga regler för utbetalning föranledde ett nytt beslut 1912, vilket innebar att staten, förutom att tillhandahålla ekonomiska bidrag, också etablerade en myndighet. Två bibliotekskonsulenter tillsattes, med uppgift att hålla uppsikt över den brokiga flora av folkbibliotek, utöva viss tillsyn över bibliotekens kvalitet, arbeta för höjd standard och sträva efter att minska skillnader.²⁰

I utredningen från 1949 (SOU 1949:28) var det första gången på nästan fyrtio år som principiella ståndpunkter angående folkbibliotekens roll och funktion i samhället formulerades från statligt håll. Då skrevs demokratiuppdraget, utbildningsuppdraget och förströelseuppdraget fram som motiv för verksamheten.²¹ Betänkandet poängterade vikten av samordning och effektivisering och hävdade att staten borde ta ett avsevärt ansvar för finansiering och struktur. Förslagen ledde dock inte till några större förändringar.

De djupgående förändringar som skedde i samhället efter andra världskrigets slut, påverkade folkbiblioteken på många olika sätt. Inte minst kom skatteutjämnningssystemet att innebära en positionsförflyttning och en brytpunkt – statens direkta ekonomiska stöd försvann och folkbiblioteken blev ett kommunalt ansvar. Det statliga stödet till de lokala folkbiblioteken, och därmed statens möjlighet till kontroll och påverkan, upphörde efter sextio år. I anslutning till reformen föreslog proposition 1965:50 att det statliga stödet fortsättningsvis skulle röra utvecklingsarbete på biblioteken. Tyngdpunkten förflyttades efter reformen därför till mer utvecklingsinriktad och övergripande politisk strategisk nivå.²² I betänkandet *Boken* (SOU 1974:5) konstaterades att standarden hos landets folkbibliotek var mycket ojämn. De åtgärder som nämndes för större enhetlighet och effektivitet och därmed större jämlikhet, var bland annat information, råd, selektivt stöd och resurser åt länsbiblioteken.²³

Sedan 1912 har staten "med oregelbundna mellanrum vidtagit åtgärder (eller underlåtit att göra det) som har påverkat de kommunala bibliotekens existens och verksamhet".²⁴ Den trend som karaktäriserar förhållandet mellan staten och folkbiblioteken under drygt hundra år, utmärks av statens vilja att folkbiblioteken ska öka samverkan och samordning sinsemellan för att kunna öka effektivitet och utjämna stora skillnader.²⁵

---

18. Torstensson, Magnus. Framväxten av en statlig folkbibliotekspolitik i Sverige. I: *Styra eller stödja: Svensk folkbibliotekspolitik under hundra år* (red. A. Frenander och J. Lindberg. (2012). Högskolan i Borås, s. 94

19. Ibid.

20. Frenander, Anders & Lindberg, Jenny (red.), (2012). *Styra eller stödja?: svensk folkbibliotekspolitik under hundra år*, Högskolan i Borås, s. 6

21. Ibid., s. 41f

22. Ibid.

23. Ibid., s. 55f.

24. Ibid, s. 6

25. Ibid., s. 23

Myndigheter som har betydelse för folkbibliotekens uppdrag

Flera statliga myndigheter har uppdrag som på olika sätt är angelägna för verksamheten på folkbibliotek. Skolverket, Socialstyrelsen, Institutet för språk och folkminne, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Myndigheten för digital förvaltning och Myndigheten för delaktighet med flera, driver frågor och verksamheter som föranleder samarbeten och kunskapsutbyten med bibliotekssektorn, även utveckling. De statliga myndigheter som har uppdrag som berör folkbibliotekens verksamhet är Kulturrådet, Kungliga biblioteket och Myndigheten för tillgängliga medier. Även Skolverket har vissa uppdrag som berör folkbiblioteken. I det följande tar vi upp de uppdrag som respektive biblioteksmyndighet har och som handlar om folkbibliotekens framtida behov.

Kulturrådet

Grunden för Kulturrådets uppdrag är att alla ska kunna ta del av konst och kultur. Uppdraget utgår ifrån de nationella Kulturpolitiska målen. Varje år fördelar Kulturrådet bidrag till olika verksamheter. Kulturrådet sprider även kunskap och främjar utveckling.²⁶

Ett av Kulturrådets mest omfattande uppdrag är Kultursamverkansmodellen. Inom ramen för kultursamverkansmodellen finns ett samverkansråd. Uppdraget är att samordna statens intressen i kultursamverkansmodellen.²⁷ Kultursamverkansmodellen är en metod för dialog, samverkan och erfarenhetsutbyte mellan staten och regioner för att främja kulturens utveckling och tillgänglighet.²⁸

Kulturrådets bidrag till folkbibliotek

För uppdraget *Folkbibliotekens framtida behov* har förutom *Stärkta bibliotek* även *Bokstart* och *Läsfrämjandelyftet för folkbibliotekarier* betydelse. I detta avsnitt finns beskrivningar av dessa bidrag men även andra statliga stöd till folkbiblioteken.

Bokstart började som en pilot 2014 på initiativ av Kulturrådet. Det är en nationell satsning som vänder sig till föräldrar och vuxna i små barns (0–3 år) närhet. Syftet är att tidigt stimulera språkutveckling. *Bokstart* bygger på samverkan mellan folkbibliotek, barnhälsovård och förskola som alla har ett uppdrag att arbeta med små barns språkutveckling. Kommuner och regioner kan söka bidrag för utvecklingsprojekt och till språknätverk. Bidragen ges till folkbibliotek eller regional biblioteksverksamhet i samarbete med minst en partner inom barnhälsovård eller förskola. I många projekt inkluderar samverkan även ofta logopedi, öppen förskola och familjecentraler. Målen för *Bokstart* är att stötta föräldrar i deras viktiga roll för barnens språkutveckling, att främja samverkan mellan yrkesgrupper i kommuner och regioner som delar uppdraget att främja små barns språkutveckling samt att öka och sprida kunskap om små barns språk-, skriv- och läsutveckling.²⁹

26. <https://www.kulturradet.se/om-oss/sa-arbetar-vi/> [Hämtad 2023-11-06]

27. Knutet till kultursamverkansmodellen finns ett samverkansråd som består av Kulturrådet (ordförande), Konsthälsomyndigheten, Kungliga biblioteket, Länsstyrelserna (genom en utsedd Länsstyrelse), Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksteatern, Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Statens konstråd och Svenska filminstitutet.

28. <https://www.kulturradet.se/i-fokus/kultursamverkansmodellen/kultursamverkansmodellen/> [Hämtad 2023-11-06]

29. <https://www.kulturradet.se/i-fokus/lasframjande/bokstart/> [Hämtad 2023-11-08]

Kulturrådet fick i uppdrag att genomföra *Läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier 2021–2023*. Det totala anslaget för uppdragets genomförande är 75 miljoner kronor. Kulturrådet har valt att utforma uppdraget genom flerpартssamverkan och flernivåstyrning. Samverkan med regional biblioteksverksamhet för att nå kommunerna, har varit särskilt viktig. Det långsiktiga målet är att läsfrämjandelyftet ska bidra till att skapa en likvärdig och hållbar infrastruktur för folkbibliotekens kompetensutveckling med fokus på läsfrämjande och litteraturförmedling. Detta för att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser. Målgruppen är bibliotekarier, chefer och andra medarbetare på folkbibliotek, ungefär 5 600 personer. Delmålen handlar om att stärka biblioteksmedarbetarna i deras profession och i rollen som läsfrämjare samt att stärka bibliotekens chefer och medarbetare i att arbeta strategiskt med det läsfrämjande uppdraget.

Delar i läsfrämjandelyftet är:

- bidrag till kommuner och regioner för kompetenshöjande insatser
- samarbete med Kungliga biblioteket och biblioteken i Malmö om webbplatsen och lärplattformen Digiteket
- fokus på delat och kollegialt lärande
- tillgängliggörande och spridning av forskningsbaserade lärresurser
- chefskurs i strategisk utveckling av läsfrämjande på folkbibliotek i samarbete med Högskolan i Borås och övriga lärosäten med biblioteks- och informationsvetenskaplig utbildning och forskning
- följeforskning för att följa upp hur folkbiblioteken arbetar strategiskt med läsfrämjande och litteraturförmedling.³⁰

Kulturrådet ingår i nationella myndighetsnätverket för skolbiblioteksfrågor tillsammans med bland andra Kungliga biblioteket, Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolinspektionen och Myndigheten för tillgängliga medier där samverkan och utbyte av information sker. *Bokstart* och *Läsfrämjandelyftet* har utöver detta nätverk kontinuerlig kontakt med Skolverket.

Bidraget *Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek* har fördelats sedan 1997 och ges i syfte att förbättra tillgången till medier för barn och unga och för att främja deras intresse för läsning. Under år 2022 fördelades 35 miljoner kronor till 266 kommuner. Enligt en skattning utifrån ansökningsomgången 2020 motsvarade inköpsstödet ungefär 10–12 procent av hela budgeten för kommunernas sammanlagda medieanslag.³¹

Bidraget till *Läs- och litteraturfrämjande insatser* har två årliga utlysningar och söks av en del folkbibliotek för diverse projekt inom läs- och litteraturfrämjande. Alla kommunbibliotek tar del av *distributionsstödet* som är en del av litteraturstödet. Böcker som beviljats bidrag skickas till landets alla kommunbibliotek. Kulturrådet ersätter förlagen för de böcker som levereras till biblioteken.³²

De nämnda insatserna till folkbibliotek har olika karaktär: *Inköpsstödet till folk- och skolbibliotek* bidrar långsiktigt till en förstärkning av kommunens mediebudget, *Bokstart* och *Läsfrämjandelyftet*

---

30. Kulturrådet (2022b). *Lyft för läsning*

31. Kulturrådet (2023a). *Flernivåsamverkan främjar barnets bästa*, s. 28

32. Inspiration och en översikt och bakgrund kring den kulturpolitik som lett fram till dagens litteraturstöd, finns i Kulturrådets skrift *Garanterat bra böcker: Om litteraturstödet: praktik, betydelse och bakgrund* (2022)

för folkbibliotek är utvecklingsbidrag där syftet är att mottagare ska kunna utveckla eller testa metoder, flytta fram positioner och bidra till förnyelse. Till skillnad från övriga stöd som här presenteras, kan bidraget till *Läs- och litteraturfrämjande insatser* även sökas av aktörer från det fria kulturlivet.

Några av bidragen till kommunernas folkbibliotek ingår i den permanenta verksamheten och andra utgörs av tillfälliga satsningar. Förutom bidragsfördelning innehåller stöden kommunikationsdelar och andra främjande insatser med syfte att bidra till ökad kunskap och att sprida metoder.

Utveckling av Kulturrådets bidragsverksamheter

Det pågår ett utvecklingsarbete på Kulturrådet för att se över bidragsverksamheten i sin helhet med syftet att den ska bli mer strategisk och träffsäker, ha tydligare och mer övergripande processer och göra det enklare för målgrupperna att söka bidrag.

Ett delprojekt i utvecklingsarbetet handlar om Kulturrådets riktade bidragsverksamhet mot kommunerna. Det har som mål att stärka samordningen av Kulturrådets kontakter med kommuner och regioner, stötta kommunerna i deras utvecklingsarbete, förbättra kommunikationen och tydliggöra vad Kulturrådets erbjudanden gentemot kommunerna är. Projektet undersöker hur det kan bli enklare och tydligare att söka och redovisa bidrag, samt att bidragsprocessen ska bli klarare. Detta och övriga förslag presenteras i en intern rapport i december 2023. Fortsatt utvecklingsarbete och implementering av förslagen planeras till 2024 och 2025. I arbetet tas stor hänsyn till vad som framkommit i arbetet med *Folkbibliotekens framtida behov*.

Kungliga biblioteket

Kungliga biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek, ett publikt bibliotek och en myndighet med uppdrag att bevara, tillgängliggöra och dokumentera sina samlingar.³³ KB har sedan 2011 också i uppdrag att ha nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.³⁴ KB har dessutom i uppdrag att tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna, följa upp hur de biblioteksplaner som antagits, har utformats och hur de används.³⁵

Uppdraget Stärkt samverkan

Som en del av regeringens *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025*³⁶, har KB sedan april 2022 uppdraget att ta fram förslag på former för stärkt samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet samt att bidra till den långsiktiga utvecklingen för vissa nationella digitala bibliotekstjänster för prioriterade målgrupper.³⁷ En delredovisning³⁸ lämnades in i juni 2023. I den redogör KB för de iakttagelser och insikter som gjorts hittills i arbetet. Några som har relevans för detta uppdrag är att:

---

33. <https://www.kb.se/om-oss/det-har-gor-vi.html> [Hämtad 2023-11-07]

34. Förordning (2008:1421) med instruktion för Kungl. biblioteket | Sveriges riksdag (riksdagen.se) [Hämtad 2023-11-08]

35. Bibliotekslagen, SFS 2013:801

36. I april 2022 beslutade regeringen om en nationell biblioteksstrategi för Sverige, *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025*. Myndigheten för kulturanalys ansvarar för att följa upp de insatser som genomförs. 2019 lämnade KB in ett förslag på nationell biblioteksstrategi till regeringen: *Demonkratins skattkammare*. Förslaget bygger på ett antal rapporter som togs fram. Ytterligare uppdrag för KB är att ta fram Sveriges officiella biblioteksstatistik.

37. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/04/uppdrag-till-kungl.-biblioteket-om-starkt-samverkan-inom-det-allmanna-biblioteksvasendet> [Hämtad 2023-11-23]

38. <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/nationell-biblioteksstrategi.html> [Hämtad 2023-11-07]

- myndigheterna inom biblioteksområdet fortsatt behöver föra dialog om hur uppdrag och medel inom biblioteksområdet kan fördelas för att det statliga stödet till biblioteken blir mer effektivt och hållbart.
- flera myndigheter idag har överlappande uppdrag inom biblioteksområdet, vilket kan ge upphov till ottydligheter och onödig administration.
- de regionala biblioteksverksamheternas roller och förutsättningar för samverkan i grunden har förändrats i och med ny bibliotekslag (2013:801) och införandet av Kultursamverkansmodellen från 2011.
- uppdrag på statlig nivå behöver botten i en helhetssyn och ett långsiktigt perspektiv av berörda myndigheter och departement redan innan uppdragen tilldelas myndigheterna.
- en nationell biblioteksstrategi behöver vara långsiktig och finansierad för att få genomslagskraft.³⁹

Nationell infrastruktur och tjänster för medie- och kompetensstöd

KB ska tillhandahålla informationssystem, som Libris, och verka för utveckling och samordning av digitala tjänster inom det allmänna biblioteksväsendet. Libris består av många olika system och är bland annat en nationell katalog. KB samarbetar också med ett antal externa uppdragstagare för att stödja bibliotek och biblioteksmedarbetare genom att tillhandahålla medie- och kompetensstöd såsom Bläddra, Världens bibliotek, Digiteket, Sveriges depåbibliotek och lånecentral, Mångspråkiga lånecentralen, resursbibliotek för folkbiblioteken och nationella minoriteter med flera.⁴⁰

Under 2018–2020 hade KB i uppdrag att bedriva *Digitalt först – med användaren i fokus*, ett kompetenslyft för landets alla folkbibliotek. Plattformen Digiteket utvecklades under tiden som uppdraget pågick.⁴¹ Sedan 2022 finns en överenskommelse mellan KB-och Kulturrådet angående Digiteket. Kulturrådet bidrar med material kring läsfrämjande på Digiteket, till exempel vetenskapliga artiklar om läsfrämjande.⁴²

Myndigheten för tillgängliga medier

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) arbetar för att läsning ska vara tillgängligt för alla. MTM är del i talboksmodellen. Den svenska talboksmodellen bygger på samverkan mellan staten (MTM) och de lokala biblioteken. MTM ansvarar för produktion, distribution, information och rådgivning till biblioteken som i sin tur förmedlar talböcker och har kontakt med läsarna.

MTM har som uppdrag att informera och sprida kunskap om tillgängliga medier som exempelvis talböcker, punktskrift och lättläst. MTM producerar och främjar tillgänglig litteratur, nyheter och samhällsinformation. Dessutom ger MTM stöd till taltidningar. MTM har ett vetenskapligt råd som har en rådgivande funktion och ska bevaka och sprida forskning om tillgängliga medier och deras

---

39. <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/nationell-biblioteksstrategi.html> [Hämtad 2023-11-07]

40. <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/fler-tjanster-och-stod-for-ditt-bibliotek.html> [Hämtad 2023-11-07]

41. <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/nytt-fran-kb/nyheter-samverkan-och-utveckling/2021-02-25-digitalt-forst---i-hamn-efter-tre-ar.html> [Hämtad 2023-11-07]

42. KUR 2022/1523, Överenskommelse mellan Kungliga biblioteket och Kulturrådet avseende Digiteket och Läsfrämjandelyft för folkbibliotek

målgrupper.⁴³ MTM är också ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier med olika uppdrag för att främja tillgänglig läsning och har även ett ansvar för riktlinjer och de nämnder som finns inom myndigheten. Omvärldsbevakning, fortbildningar och konferenser för biblioteksväsendet samt arbete med tillgänglig samhällsinformation, är ytterligare uppgifter för MTM, som kommer folkbiblioteken till del.

MTM fick i regleringsbrevet för 2023 ett uppdrag om tillgänglighetsdirektivet; myndigheten ska "nära följa och medverka i det europeiska arbetet med framtagande av standarder för universell utformning av e-böcker och ändamålsenlig programvara för e-böcker." Uppdraget ska redovisas i årsredovisningen.⁴⁴ Tillgänglighetsdirektivet innebär ökade krav på tillgänglighet för flera produkter och tjänster i samhället bland annat för e-böcker och ändamålsenlig programvara. MTM kommer att ha tillsyn för just dessa två delarna i direktivet. Ökad tillgänglighet på e-böcker förändrar också delvis förutsättningarna för förmedlingen som idag sker genom den svenska talboksmodellen.

Regional biblioteksverksamhet

Enligt bibliotekslagens paragraf 11 ska varje region och de kommuner som inte ingår i en region, bedriva regional biblioteksverksamhet, med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Regional biblioteksverksamhet utgår från folkbibliotekens behov och utmaningar. Verksamheten har gått från en operativ till en mer strategisk inriktning.⁴⁵ De regionala biblioteksverksamheterna har olika förutsättningar och det finns skillnader i hur arbetet utförs. Fokus i verksamheten är att göra folkbiblioteken bättre för dem som använder biblioteken eller skulle kunna använda dem.⁴⁶

Vissa regionala kulturverksamheter, där biblioteksverksamheten ingår, fördelar bidrag till folkbiblioteken i regionen. Den här rapporten har dock inte undersökt förekomsten eller analyserat detta närmare. Regional biblioteksverksamhet samarbetar med andra regioner kring en mängd olika områden. I flera regioner har kommunerna en gemensam webb och katalog. Det pågår också många samarbeten mellan kommuner i en region och mellan kommuner i andra regioner med varierat stöd av regional biblioteksverksamhet. Exempel på sådana insatser rör mediasamarbeten, fortbildningar, digitala handledningar, programverksamhet och resursdelning av fordon, personal och insatser för och med bibliotekens prioriterade målgrupper.

Bidraget Stärkta bibliotek

De nedslag som Kulturrådet gör kring *Stärkta bibliotek* syftar till att ge en bakgrund inför de ställningstaganden, slutsatser och rekommendationer som vi föreslår.

Beskrivning av bidraget

Syftet med bidraget *Stärkta bibliotek*, enligt förordningen om statsbidrag till folkbibliotek (2018:66), är att öka utbudet och tillgängligheten till biblioteksverksamhet i hela landet. Bidrag från *Stärkta biblio-*

---

43. <https://www.mtm.se/forskning/vetenskapligt-rad/> [Hämtad 2023-11-09]

44. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=23337> [Hämtad 2023-11-20]

45. Gärdén, Cecilia. Regional biblioteksverksamhet (2022). I: Blomgren, Roger, Michnik, Katarina & Sundeen, Johan (red.), *Biblioteksgeografien: en antologi om biblioteksväsende och biblioteksforskning*, Upplaga 1, Studentlitteratur, Lund, s. 188–213

46. Ibid., s. 208

tek har delats ut 2018–2023. Åren 2020–2022 utgjorde Covid 19-pandemin en påtaglig utmaning för biblioteken ifråga om att genomföra insatser inom *Stärkta bibliotek*.⁴⁷

I förberedelser för uppdraget *Stärkta bibliotek* fördes samtal med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), KB och MTM för att inhämta synpunkter. En återkommande synpunkt var att bidraget skulle utformas nerifrån och upp och utgå ifrån kommunernas behov. En annan återkommande fråga handlade om hur ett statligt stöd skulle nå de små kommunerna och bibliotek i glesbygd för att säkerhetsställa att alla användarna får tillgång till biblioteksverksamhet av hög kvalitet.⁴⁸ Tidigare uppföljningar av statsbidrag hade påtalat att små kommuner kan ha sämre förutsättningar att ta del av de riktade bidragen.⁴⁹

Efter de tre första åren hade alla Sveriges 290 kommuner sökt och beviljats bidrag. Insatser har därmed skett över hela landet. *Stärkta bibliotek* öppnade för lokala förutsättningar genom att kommunerna fick formulera ansökan efter egna upplevda behov.⁵⁰ Bidraget har kontinuerligt utvecklats med stöd av olika rapporter om *Stärkta bibliotek* och genom dialoger med olika biblioteksaktörer.⁵¹

Uppföljningen av *Stärkta bibliotek*, genomförd av Högskolan i Borås (2021), visar att biblioteken eftersträvat, och i flera fall lyckats, att realisera en "ökad tillgänglighet till tjänster och utbud", som är målet med *Stärkta bibliotek*. I uppföljningen menar utredarna att satsningen bör betraktas som framgångsrik eftersom den har resulterat i att biblioteken har stärkts i flera avseenden. De konstaterar också att satsningen haft varierad effekt på folkbiblioteken runt om i landet.

Genom *Stärkta bibliotek* har folkbibliotekens arbete med olika tillgänglighetsaspekter stärkts. En påvisbar förändring är att andelen ansökningar gällande kognitiv tillgänglighet ökade. En anledning till det är kunskapsöversikten om *Kognitiv tillgänglighet på folkbibliotek* som Begripsam tog fram 2020, på uppdrag av Kulturrådet, och som fick spridning bland landets folkbibliotek. Samtidigt minskade andelen ansökningar som handlade om språkutveckling, främst för nyanlända, under de tre första åren med *Stärkta bibliotek*.⁵²

Folkbibliotek i glesbygd

Inför *Stärkta bibliotek* fanns farhågor om små bibliotek i glesbygd och deras möjligheter till statligt stöd. Därför beslöt Kulturrådet att göra en kunskapsöversikt om folkbibliotek i glesbygd. I rapporten *Folkbibliotek i glesbygd* (2019) undersökte professor Joacim Hansson vid Linneuniversitet, förutsättningarna för folkbibliotek i en glesbygdskontext. Rapporten innehåller en kunskapsöversikt över befintlig forskning om bibliotek i glesbygd ur ett internationellt perspektiv. Den innehåller också en empirisk studie från medarbetare från 34 kommuner och regioner, främst i de norra delarna i Sverige.

Hansson konstaterar att det finns många olika sorter och typer av glesbygd med olika förutsättningar. Det innebär att folkbibliotekens uppdrag och prioriteringar behöver utformas och bestäms

47. Kulturrådet (2022a). *Delredovisning av bidraget Stärkta bibliotek, 2021-2022*, s. 12

48. Kulturrådet (2019). *Folkbibliotek i glesbygd: kunskapsläge och erfarenheter*, s. 2

49. Till exempel Statskontorets rapport *Statens styrning av kommunerna* (2016:24)

50. Kulturrådet (2021), s. 43

51. För mer information om utvecklingen av bidraget *Stärkta bibliotek*, se: Kulturrådet (2021). *Redovisningen av Stärkta bibliotek 2018–2020* och Kulturrådet (2022a). *Delredovisning av Stärkta bibliotek 2021–2023*

52. Kulturrådet (2021), s. 11–14

mas utifrån lokala behov och i dialog med bibliotekens användare.⁵³ Gemensamma utmaningar för folkbibliotek i glesbygd är svårigheter att finna rätt kompetens. Påtagligt är dock, enligt rapportförfattaren, att biblioteken förmår att uppfylla lagen trots ofta mycket små och ansträngda resurser. Snäva förutsättningar påverkar däremot möjligheten till utveckling.

Särskilt hårt drabbat är arbetet med läsfrämjande, arbetet med de nationella minoriteterna och urfolket samer samt arbetet med digital delaktighet och digitalisering.⁵⁴

En utmaning för biblioteken i glesbygd är också att hålla en jämn service i hela kommunen, till exempel i relationen mellan huvudortens bibliotek och mindre filialer.⁵⁵ Rapporten tar även upp nationella digitala tjänster. För många folkbibliotek i små kommuner finns det ett större behov och en större efterfrågan från bibliotekens användare än digitala tjänster. En slutsats i rapporten är dock att det finns ett behov av en tydligare, mer transparent, nationell samordning av digitala medie-resurser och behov av ökade initiativ för att tillgodose de kompetensbehov som finns och som kan vara mycket svåra att tillhandahålla.⁵⁶

Stärkta bibliotek har lett till positionsförflyttningar

Kulturrådet har analyserat materialet som framkommit inom ramen uppdraget *Folkbibliotekens framtida behov*. I dialogerna har *Stärkta bibliotek* berörts och deltagarna har delgett vad *Stärkta bibliotek* inneburit. Därtill har de 49 skriftliga svar på en utvärdering från ett webinarium och samtal med SKR:s nätverk för folkbibliotekschefer, analyserats.

De framkommer att folkbiblioteken, med hjälp av *Stärkta bibliotek*, har kunnat göra positionsförflyttningar. Personalen är viktiga för att kunna genomföra utvecklingsinsatser. Att säkerhetsställa att lärdomar och erfarenheter från projektet kan implementeras i ordinarie verksamhet, anses viktigt. Ett flertal folkbibliotek har rekryterat vikarier som bemannar biblioteket medan ordinarie personal arbetar med *Stärkta bibliotek*. För att söka bidrag från Kulturrådet (och andra aktörer) behövs kompetens i ansökningsförfarandet och i att utforma projekt. Flera deltagare i dialogerna menar att folkbiblioteken stärkts i detta. Hos såväl chefer som medarbetare kan det dock finnas anledning att ytterligare öka kompetensen i att bedriva projekt och insatser som är väl förankrade och innehåller alla delar från analys, förberedelser, genomförande till uppföljning och utvärdering.

Det som vidare träder fram som en samstämmighet är att *Stärkta bibliotek* enligt biblioteken, har inneburit utveckling genom att:

- *Stärkta bibliotek* har haft en betydelse för utveckling av *arbetssätt och arbetsmetoder* genom uppsökande verksamheter, relationsskapande och ökad tillgång till fortbildning. *Stärkta bibliotek* har inte bara lett till stärkta bibliotek utan även till att bibliotekens personal har stärkts.⁵⁷ Många insatser i *Stärkta bibliotek* har haft fokus på *relationsskapande och ökad användardelaktighet*, särskilt barn och ungas delaktighet.
- *Stärkta bibliotek* har möjliggjort att biblioteken provat nya/utforskande/experimentella arbets-sätt. *Stärkta bibliotek* har varit en arena för att *testa aktiviteter och verksamheter*. *Stärkta bibliotek* har också inneburit att biblioteken i flertalet olika insatser haft *professionsöverskridande*

---

53. Kulturrådet (2019). *Folkbibliotek i glesbygd: kunskapsläge och erfarenheter*, s. 21–22

54. Ibid., s. 4

55. Ibid., s. 49

56. Ibid., s. 40

57. Ibid., s. 44

samarbeten med fritidsgårdar, civilsamhället, barnavårdscentraler, Svenska för invandrare (SFI), familjecentraler, förskolor och äldreomsorg, Kulturskola med flera.

- biblioteken har *ökat tillgängligheten och utbudet* genom uppsökande verksamheter, mer öppna bibliotek, ökad tillgänglighet till biblioteksrummen, program och digital biblioteksverksamhet.
- *Stärkta bibliotek* har lett till ökat *synliggörande* av folkbiblioteken i den egna kommunen vilket öppnar för möjligheten att kroka arm med fler verksamheter och ökat förståelsen för folkbibliotekens uppdrag.

Ett flertal insatser i *Stärkta bibliotek* rör *interkommunala och interregionala* samarbeten. En framgångsfaktor är att folkbibliotekens lokala behov legat till grund för utveckling. Det har skapat motivation och kreativitet att utveckla verksamheten.

Utmaningar med Stärkta bibliotek

I en så stor satsning som *Stärkta bibliotek* finns det olika utmaningar. I kommande avsnitt berör vi ett antal som framkommit i rapporter och genom dialoger. I rapporten *Stärkta bibliotek – uppföljning av satsningen Stärkta bibliotek 2018–2020 (2021)* finns fler framgångsfaktorer och utmaningar.

I dialogerna pekar flera deltagare på tid som en faktor som folkbiblioteken behöver förhålla sig till i relation till de projekt som genomförs. Brist på tid, förseningar av olika slag eller förändringar i personalen påverkar hur insatsernas utförs. Därtill utgjorde Covid 19-pandemin en utmaning för folkbiblioteken, även om den också visade att folkbiblioteken var snabba att ställa om sina verksamheter och att pandemin gav möjlighet till mer tid för kompetensutveckling.⁵⁸ För utveckling och implementering behövs tid och kontinuitet.

En annan återkommande kommentar från flera, både i dialogerna och i samtalen med folkbibliotek som sällan sökt *Stärkta bibliotek*, är bristen på stöd från kommunen. Kunniga lokalpolitiker framhåller som avgörande. Knappa resurser och låg prioritering av folkbibliotekens verksamhet på kommunnivå, gör att folkbiblioteken inte tycker att det är meningsfullt att söka bidrag från Kulturrådet, trots stora behov och trots utpekade områden i styrdokument.

Fler utmaningar som dialogdeltagare berör är att *Stärkta bibliotek* inneburit:

- administrativt merarbete, särskilt för bibliotekschefen. Dels själva hanteringen med ansökan, redovisning och eventuell kontakt med Kulturrådet, dels att administrera och genomföra insatsen lokalt. Kortsiktigheten med *Stärkta bibliotek* har gjort det svårt för biblioteken att planera, resurssätta och att ha framförhållning.
- att många kommuner har sökt för liknande projekt och satsningar som rör ökad tillgänglighet. Även om det kan finnas behov av lokal förankring och anpassning hade en del insatser i *Stärkta bibliotek* kunnat genomföras i högre grad i samverkan mellan olika kommuner och i samarbete med regional biblioteksverksamhet.
- att insatserna i *Stärkta bibliotek* tenderar att ha fokus på kulturpolitiska mål, såväl nationella som kommunala. Folkbibliotekens uppdrag tillhör flera politikområden: det utbildningspolitiska, informationspolitiska och det kulturpolitiska.

---

58. Kulturrådet (2022). *Vad har ni saknat? Barn!*

Bibliotekens ordinarie budget – statliga stöd

I dialogerna är det ett flertal deltagare som pekar på att biblioteken är underfinansierade och att *Stärkta bibliotek* haft stor betydelse eftersom ordinarie medel endast räcker till att bemanna biblioteket. En del insatser i *Stärkta bibliotek* tangerar sådant som ingår i grunduppdraget och bör därmed ses som ett kommunalt ansvar. Det rör framför allt insatser i bibliotekslokalen som upprustning av lokaler, inventarier och teknikbehov. Flera deltagare i de dialogerna förmedlar att det är svårt att hävda och få igenom de behov som finns av kommunens investeringsmedel. Detta i konkurrens med andra verksamheter i kommunen som har ett starkare lagstöd och större behov.

En rapport genomförd på uppdrag av Svensk biblioteksförning visar att 2019 var de totala driftskostnaderna för bibliotek 4 582 miljoner kronor. Det statliga stödet som exempelvis *Stärkta bibliotek* motsvarade cirka 5 procent av driftskostnaderna under de första åren för att sedan sjunka.⁵⁹ I rapporten konstateras, att biblioteken inte har följt med i kommunens allmänna ekonomiska utveckling under perioden 2000–2019. Rapporten menar också att folkbibliotekens budget är en mindre del av den totala kommunala ekonomin.⁶⁰

I delredovisningen för *Stärkta bibliotek* (2022) undersöktes om det fanns ett samband mellan kommunernas budgetar till folkbiblioteken och *Stärkta bibliotek*. Kulturrådet ville se om det kan ha skett någon undanträngningseffekt eller om *Stärkta bibliotek* i stället kan ha lett till ökad samfinansiering. I delredovisningen menar författarna att det inte finns något tydligt samband mellan biblioteksutgifterna och beviljade bidrag från *Stärkta bibliotek*.⁶¹

Sveriges kommuner och regioner (SKR) anser att de riktade statsbidragen bland annat: ger osäkra planeringsförutsättningar för kommuner och regioner, bidrar till minskad effektivitet i välfärdssektorn, driver kostnader i kommuner och regioner, skapar svårigheter i ansvarsfördelningen, ökar ojämlikheten mellan kommuner och riskerar att urholka förtroendet på den lokala och regionala nivån. SKR lyfter dock betydelsen av att vissa riktade statsbidrag behövs, just för att freda verksamheter och viktig utveckling, även om SKR i stort förespråkar generella statsbidrag till kommuner.⁶²

Statlig, regional och kommunal samverkan

Det här avsnittet handlar om hur kontakterna ser ut mellan statliga myndigheter med uppdrag till folkbibliotek, mellan nationella myndigheter, regional biblioteksverksamhet och folkbiblioteken i kommunerna.

Samverkan mellan biblioteksmyndigheterna

I dialogerna med folkbiblioteken och de regionala biblioteksverksamheterna säger flera att det är värdefullt att biblioteksmyndigheterna tycks samarbeta i högre grad. Genom åren har samarbete skett på olika sätt och i olika former. Det sker kontinuerliga avstämningar mellan de tre biblioteksmyndigheterna. Bortsett från kultursamverkansmodellen, sker samverkan mellan KB, Kulturrådet och

---

59. <https://www.biblioteksfor.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/06/ekonomi-20-ar.pdf> (2021), s. 2 [Hämtad 2023-11-16]

60. Ibid., s. 4

61. *Stärkta bibliotek*, Kulturrådet (2021), s. 15

62. SKR. *Hur ger statsbidragen bäst effekt*, <https://rapporter.skr.se/hur-ger-statsbidragen-bast-effekt/forord.html> (2021) Stockholm. SKR

MTM löpande.⁶³ Det har tidigare funnits generella överenskommelser om samverkan, dels mellan KB och MTM, dels mellan KB och Kulturrådet. KB och Kulturrådet har haft kontinuerlig kontakt under satsningen *Läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier*, särskilt angående Digiteket. Kungliga bibliotekets uppdrag *Stärkt samverkan* och Kulturrådets uppdrag *Folkbibliotekens framtida behov* har lett till fördjupad dialog och samverkan om folkbiblioteken mellan biblioteksmyndigheterna – på handläggarnivå, chefsnivå och även på GD-nivå. De tre biblioteksmyndigheterna samverkar även kring konkreta aktiviteter som *Angelägen forskning*⁶⁴ och *Träffpunkt biblioteksplaner*⁶⁵ vilket också bidrar till stärkta relationer. I KB:s uppdrag *Stärkt samverkan* finns förslag för hur biblioteksmyndigheterna i högre grad kan göra gemensamma kommunikationsinsatser och genomföra gemensamma dialoger med exempelvis regionala biblioteksverksamheter.

Kontakt med regional biblioteksverksamhet och kommuner

Regional biblioteksverksamhet är en viktig aktör i flernivåsamverkan. För Kulturrådets olika bidrag till folkbibliotek skiljer sig kontakterna och arbetssätten åt. *Bokstart* har haft en sakkunniggrupp med regionala utvecklare från olika sektorer (bibliotek, barnhälsovård och språk-, läs- och skriv). *Bokstart* har också regelbundna dialogmöten med regionala biblioteksutvecklare från hela landet. Inom *Läsfrämjandelyftet för folkbibliotekarier* togs en ansvars- och rollfördelning fram för de olika nivåerna i uppdraget. Kulturrådet arrangerade regelbundna träffar för kontaktpersonerna från regional verksamhet för erfarenhetsutbyten och samordning. I *Stärkta bibliotek* har kontakt med regional biblioteksverksamhet skett årligen.

Kontinuerlig kontakt med kommunerna sker genom de bidrag till folkbiblioteken som Kulturrådet fördelar. Insatser görs även för att sprida kunskap och dela erfarenheter. En kommunikationsinsats som Kulturrådet utvecklat de senaste åren handlar om samordnad information till regioner och kommuner i ett gemensamt årligt utskick om fördelningen av bidrag till kommuner. I sammanställningen finns de bidrag som kommunen sökt från Kulturrådet, vid sidan av bidrag till folkbiblioteken, kulturskola och skapande skola.

---

63. Ytterligare ett samarbete mellan flera myndigheter är att Kulturrådet, Kungliga biblioteket, Folkbildningsrådet och ISOF delar på uppdraget att genomföra samråd med nationella minoriteter och urfolket samer.

64. *Angelägen forskning* är ett samarrangemang mellan Kungliga biblioteket, Kulturrådet och Myndigheten för tillgängliga medier. Det är ett forskarforum som presenterar och diskuterar aktuell forskning som en fortbildning för biblioteksmedarbetare. *Angelägen forskning* sänds digitalt och den som deltar live har möjlighet att ställa frågor. Inspelningarna är tillgängliga via Digiteket i efterhand.

65. Konferensen *Träffpunkt biblioteksplaner* är en del av KB:s uppdrag att följa upp biblioteksplanerna i Sverige. Den arrangeras tillsammans med regional och kommunal biblioteksverksamhet samt Kulturrådet och MTM.

Folkbibliotekens utmaningar och behov

När Kulturrådet har analyserat utmaningar som folkbiblioteken står inför, har kunskap hämtats från dialoger inom olika nivåer av biblioteksväsendet. I dialogerna har Kulturrådet ställt frågor om förutsättningar, behov och villkor för folkbiblioteksverksamheten. Resultaten bygger därmed på analys av de dialoger som genomförts inom ramen för uppdraget samt rapporter, forskning och erfarenheter från satsningen *Stärkta bibliotek*. I dialogerna framträder ett antal områden som särskilt angelägna att lyfta fram.⁶⁶

Folkbiblioteken i den kommunala kontexten

Det finns flera samverkande faktorer som påverkar hur biblioteksverksamheten i en kommun utformas och fungerar. Dels kommunernas olika förutsättningar, dels folkbibliotekens. Många kommuner har tilltagande utmaningar i den ekonomiska utvecklingen, i en åldrande befolkning, vikande skatteunderlag och krav på nedskärningar. Statskontoret skriver i rapporten *Hand i hand: en analys av kommunal samverkan*:

*Kommunerna står i dag inför en rad utmaningar, bland annat till följd av demografisk utveckling och urbanisering. Utmaningarna försämrar kommunernas möjlighet att ha tillräcklig kapacitet för att kunna upprätthålla en god samhällsservice för kommuninvånarna.*⁶⁷

I den nationella biblioteksstrategin beskrivs utmaningar och utvecklingsbehov för biblioteksväsendet. Sammanfattningsvis handlar utmaningarna om tillgång till biblioteksverksamhet, tillgång till och förmåga att värdera kunskap och utmaningar i den nationella infrastrukturen (2022). Folkbiblioteken har en betydande roll att spela på den lokala arenan mot allmänheten. Folkbiblioteken ska, liksom övriga bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet, verka för det demokratiska samhällets utveckling. I *Den femte statsmakten: bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering*, beskrivs bibliotekens uppgift att vara "en viktig del i demokratins funktion och försvaret för grundläggande värden och rättigheter".⁶⁸

Folkbibliotekens förutsättningar samspekar i hög grad med kommunernas olika förutsättningar. Detta medför att folkbiblioteksverksamheten ser mycket olika ut i landets 290 kommuner. Trots kommunernas skillnader och olikheter har alla folkbibliotek att förhålla sig till bibliotekslagens skrivningar om att främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning, forskning samt kultur och se till att biblioteksverksamheten är tillgänglig för alla.

Skillnaden mellan hur många årsverken som finns på landets folkbibliotek varierar stort. I Stockholm stad arbetar 410 personer på folkbiblioteken, medan det i Färgelanda arbetar två per-

---

66. För att förtydliga från dialogerna om hur många som för fram liknande kommentarer används beskrivningar av antal deltagare på följande sätt: Med "ett par" avses 2–3 deltagare, "några deltagare" avser 4–7 deltagare, "ett flertal" eller "flera" är fler än 8 men färre än hälften, många är mer än hälften av deltagarna i dialogerna.

67. Statskontoret (2023). *Hand i hand – en analys av kommunal samverkan*, s. 7

68. Fichtelius, Erik, Enarson, Eva, Hansson, Krister, Klein, Jesper & Persson, Christina (red.), *Den femte statsmakten: bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering*, Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi, [Stockholm], 2017, s. 17

soner.⁶⁹ Det krävs viss grundbemanning för att kunna erbjuda bemannade öppettider, med få personalresurser är det en utmaning.

Deltagarna i dialogerna beskriver ett flertal utmaningar i det uppdrag som formuleras i bibliotekslagen. Hälften av deltagarna i dialogerna uppfattar att medborgarkontorsfunktionen fortsättningsvis tar allt större utrymme i den dagliga verksamheten.⁷⁰ Biblioteken försöker hantera digitala klyftor i samhället och det är alltjämt viktigt att ge användarna tillgång till internet och välfärdsteknik som innebär digital teknik för personer som har eller kan få en funktionsnedsättning.⁷¹ Inte sällan kopplas arbetsuppgifter inom området samman med ansträngningar för att kompensera för statlig frånvaro i kommunerna.

Vidare beskriver flera att biblioteken i de flesta kommuner spelar en ökad social roll, för att möta samhällets problem kring hemlöshet, psykisk ohälsa, fattigdom och missbruk. I dialogerna ges åtskilliga exempel på hur folkbibliotek brottas med gränsdragningar mot skola och utbildning och brist på formella överenskommelser för elevers och studerandes biblioteksanvändning. Uppdraget att nå alla är svårlost utifrån knappa resurser. I stort sett alla de bibliotek som deltagit i dialogerna pekar på behov av lokal dialog om, och gränsdragningar kring, uppdraget. Dialogdeltagare från den kommunala nivån pekar på behovet av tydligare styrning från kommunen och verksamhetsledningen för att kunna navigera i uppdraget och göra prioriteringar.

När deltagarna i dialogerna berättar om verksamheten framkommer likartade behov som relaterar till styrning, ekonomi och kunskap inom den egna kommunen. Den bild som framträder är att kunskap om biblioteksverksamheten generellt uppfattas som låg hos personer utanför verksamheten. Det finns en tydlig önskan om att lokala politiker och tjänstepersoner utanför kultursektorn ska få stärkt kännedom om folkbibliotekens mål och verksamhet.

Folkbibliotekens förutsättningar och uppdrag

Nästan alla de bibliotekschefer som deltagit i dialogerna framhåller behovet av en stabil kommunal finansiering av grunduppdraget och behov av utvecklingsmedel för att kunna utveckla verksamheten för att i högre grad leva upp till bibliotekslagen. Av dialogerna framkommer att de kommunala medlen till folkbiblioteken i små kommuner i de flesta fall endast täcker kostnaderna för personal, lokaler (kostnader som ökar) och medier. Resurser till programverksamhet, uppsökande verksamhet, kompetensutveckling, teknik och mindre inventarier är oftast knappa. Utrymmet att utforska olika arbetssätt och metoder är nästintill obefintligt med kommunala medel. Utveckling av biblioteksverksamheten kräver att de centrala delarna av uppdraget finns på plats.

Det mest återkommande temat i dialogerna handlar om kunskapen om bibliotekens uppdrag och behovet av stöd för att tolka och genomföra bibliotekslagen i praktiken. Relaterat till det pekar flera deltagare på behoven av att förtydliga uppdraget för att därigenom kunna trygga och kvalitetssäkra biblioteksverksamhetens långsiktighet. Folkbibliotekens förankring i kommunerna, dess legitimitet och status, genomsyrar uppdraget och beskrivs som avgörande för verksamheten.

---

69. Kungliga biblioteket (2023). Bibliotek 2022: Sveriges offentligt finansierade bibliotek

70. I Svensk biblioteksförnings rapport om *Bibliotek som medborgarkontor?* (2021) belyses dessa områden, <https://www.biblioteksfor.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/10/biblioteken-som-medborgarkontor-2021-ok.pdf> [Hämtad 2023-11-29]

71. Om välfärdsteknik – Kunskapsguiden [Hämtad 2023-12-05]

Det finns en önskan om stöd i att tolka bibliotekslagen utifrån de lokala förutsättningarna. I praktiken blir det tydligt att kulturverksamhet inte alls har samma omfattande statliga kunskapsstyrning som hälso- och sjukvård, skola och social omsorg. Oavsett kommunens storlek nämns återkommande att staten har en viktig roll för att sprida kunskap bibliotekens uppdrag.

Ekonomiska åtstramningar på kommunal nivå innebär inte sällan att chefsled minskar då färre chefer får fler uppdrag och fler verksamheter att ansvara för. En del bibliotek har så kallade samordnare i stället för bibliotekschefer. Många chefsbyten äventyrar dessutom långsiktigheten i biblioteksverksamheten och försvårar bland annat planering och bidragsansökningar. Några av deltagarna påtalar att det tycks bli allt vanligare att chefer som ansvarar för biblioteksverksamhet, har annan bakgrund än biblioteks- och informationsvetenskaplig utbildning. Det påverkar förståelsen för verksamheten och hur den värderas. Detta identifieras som en risk i relation till det lagstadgade uppdraget. Denna tendens i den kommunala organisationen kan vara viktig för staten att uppmärksamma och analysera framöver.

Kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Fortbildning och kompetensutveckling av personal på bibliotek, liksom rekrytering av nya medarbetare, är ett återkommande tema i dialogerna. Det finns ett stort behov av att stärka professionen och aktualisera professionsetiska frågor, relaterat till samhällsutmaningar och samhällsutveckling. Detta lyfts av såväl deltagare från kommuner och regioner som från lärosäten.

Kontinuerligt lärande, fortbildning och omvärldsbevakning kopplat till strategisk utveckling nämns som en avgörande fråga för folkbibliotekens trovärdighet och relevans. Flera deltagare uttrycker behov av ekonomiska medel, till exempelvis vikarier, för att personal ska kunna delta i och arrangera kompetensutveckling. Det finns också behov av ett samlat kunskapsstöd och tillgång till information och kunskap. I samtalen framkommer att de kunskapsöversikter och rapporter som Kulturrådet tagit fram inom *Stärkta bibliotek* och *Bokstart*, ses som goda exempel. *Läsfrämjandelyftet* och dess bidrag anses av flera deltagare vara en lyckad satsning med de olika delprojekten, däribland en chefskurs med fokus på strategisk utveckling kopplat till läsfrämjande med fokus på delat lärande. Läsfrämjandelyftet genomsyras också av flernivåsamverkan med inriktning på både kunskapsutveckling och kunskapsanvändning. Ett flertal deltagare påpekar att även om behoven av kontinuerligt lärande är stort, finns det begränsade möjligheter att ta till sig all kunskap och fortbildning.

En återkommande kommentar i dialogerna är att det är svårt att rekrytera fackutbildad personal. Arbetslösheten bland bibliotekarier är mycket låg och många studenter får ett arbete direkt i anslutning till avslutade studier. Utbildning i biblioteks- och informationsvetenskap finns vid sex lärosäten. Det är liten konkurrens på arbetsmarknaden och bedömningar och prognoser på några års sikt, tyder på att bristen på bibliotekarier kommer att öka ytterligare. Det utbildas för få nya bibliotekarier, samtidigt som en stor grupp yrkesverksamma väntas gå i pension.⁷²

Några samtalsdeltagare menar att det ibland finns behov av att anställa medarbetare som har en annan utbildningsbakgrund än bibliotekarier för att kunna möta lokala behov. I dialogerna nämner flera svårigheten att rekrytera skolbibliotekarier. Regeringens förslag om skärpta lagkrav för skolbibliotek kommer att öka behovet av skolbibliotekarier.⁷³

---

72. Se Clemens 2023, DIK 2023, Framtid.se 2023, SACO 2023.

73. Förslaget om skärpta lagkrav för skolbibliotek kom den 28 september, 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/09/regeringens-lassatsning-bemannade-skolbibliotek-och-pengar-for-att-kopa-in-bocker/> [Hämtad 2023-11-28]

Kunskapsutveckling och kunskapsspridning samt möjlighet till nationella nätverk förs fram som viktiga stöd från staten. Folkbibliotekens behov av att stärka förutsättningarna för uppföljning och lärande, för att arbetet på biblioteken ska vila på beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund, kan utifrån dialogerna beskrivas som stora. Även inom detta område finns behov av långsiktighet. Folkbibliotekens lärplattform Digiteket nämns ofta i dialogerna som en viktig plattform för kunskapsdelning och för tillgång till relevanta kurser och läresurser. Tillgång till plattformar för kunskapsdelning och tillgång till relevanta kurser och läresurser för folkbibliotek, ses som fortsatt angeläget.

Infrastruktur och digitala tjänster

I dialogerna framförs att det är angeläget med en stärkt nationell infrastruktur som blir ett stöd för alla bibliotek. Medieförsörjning, tillgång till olika slags fysiska och digitala medier, är ett kärnuppdrag för alla folkbibliotek, men det beskrivs som mycket resurskrävande. Folkbiblioteken behöver i mångt och mycket hitta egna lösningar, göra upphandlingar och arbeta med att själva katalogisera. I det här sammanhanget ska dock nämnas att Libris är en befintlig nationell katalog som många folkbibliotek är anslutna till. I dialogerna tar några upp genomförandet av tillgänglighetsdirektivet och bekymras över vilka konsekvenser den nya lagen kommer att få för folkbiblioteken i fråga om kompetens och resurser.

Aktörer på lokal, regional och nationell nivå pekar på vikten av att staten bidrar till en mer likvärdig tillgång till digitala bibliotekstjänster för alla i Sverige, framför allt riktade mot bibliotekens prioriterade målgrupper. Dialogerna bekräftar därmed i mycket hög utsträckning vad som tidigare beskrivits i exempelvis *Demokratins skattkammare: förslag till en nationell biblioteksstrategi* (2019) och *Strategi för ett starkt biblioteksväsende* (2022). I anslutning till behoven av en stärkt nationell infrastruktur och nationella digitala tjänster, vill Kulturrådet betona och hänvisa till KB:s pågående uppdrag *Starkt samverkan* (Ku2022/008579), där syftet är att utveckla infrastrukturen och former för stärkt samverkan för att bidra till långsiktig utveckling av nationella digitala tjänster.

Samverkan och samarbete

Samverkan mellan nivåer och inom nivåer går som en röd tråd i de olika dialogerna och att samarbete och samverkan är komplexa processer. Samverkan och samarbete är begrepp med delvis olika innebörder. När flera verksamheter tillsammans genomför något med gemensamt uppsatta mål uppstår samarbeten. Samverkan sträcker sig över en längre tid och har en mer strategisk innebörd.

Samverkan med andra sektorer inom kommunen och bibliotekssamarbete mellan kommuner är önskvärt utifrån invånarnas behov och förutsättningar och inte minst utifrån de prioriterade målgrupperna. Men det är ofta inte möjligt utan bidrag från staten, enligt några av dialogdeltagarna. Kulturrådets analys av erfarenheter från *Stärkta bibliotek* visar att kommunal samverkan är ett viktigt och användbart verktyg för folkbibliotekens beredskap för att möta kommande utmaningar.

Kommunal samverkan kan vara nödvändig för små kommuner för att de ska klara sitt uppdrag. Samverkan underlättar kommunernas kompetensförsörjning och kan effektivisera och höja kvaliteten i kommunernas verksamhet. Analysen visar också att kommunernas samverkan i olika delar av landet till stor del fungerar effektivt. I samarbeten som möjliggjorts genom medel från *Stärkta bibliotek* finns exempel på att kommuner kan få ut mer av insatta resurser och att de tillsammans kan bromsa framtida kostnadsökningar.

I dialog med folkbiblioteken framkommer att de regionala biblioteksverksamheterna är uppskattade men ibland otydliga och inte alltid tillräckligt följsamma mot bibliotekens och kommunens

behov. Folkbiblioteken förväntar sig att den regionala nivån ska tolka samtiden, omvärldsbevaka och ligga i framkant i fråga om kompetensutveckling. Flera deltagare lyfter fram just dess betydelse för fortbildning och omvärldsbevakning. Samtidigt framkommer att utbudet av olika utbildningsinsatser upplevs som stort och att tid och möjlighet att ta till sig utbudet, ofta saknas. Flera deltagare pekar på att det är viktigt att den regionala biblioteksverksamheten inte driver en egen agenda utan fungerar just som stöd för kommunerna.

En styrka hos de regionala biblioteksverksamheterna som några dialogdeltagare från den regionala biblioteksverksamheten framhäver är de samarbeten som finns kring olika områden och insatser. Föreningen för regional biblioteksverksamhet utgör ett viktigt nätverk i sammanhanget, menar deltagarna.⁷⁴

I dialogerna framkommer att det är angeläget med ett starkare statligt stöd till nationell infrastruktur för bland annat nationell samordning av digitala medieresurser. I dialogerna framhåller flera deltagare önskemål om att utveckla samverkan mellan biblioteksmyndigheterna, men även med andra myndigheter med liknande uppdrag. Kulturrådet instämmer därför i KB:s delrapport om *Stärkt samverkan* (2023): att myndigheternas överlappande uppdrag inom biblioteksområdet, ger upphov till otydligheter. I synnerhet deltagare på kommunal nivå menar att samordningen mellan nivåerna i flernivåstyrningen kan förtydligas för att synergier mellan olika uppdrag ska kunna tas tillvara.

Slutsatser angående utmaningar och behov

En stor del av statens styrning, exempelvis genom satsningarna *Stärkta bibliotek*, *Bokstart* och *Läsfrämjandelyft för folkbibliotek*, har syftat till att öka utbudet och tillgängligheten till biblioteksverksamhet samt höja kvaliteten och likvärdigheten i verksamheten. Erfarenheterna från *Stärkta bibliotek* tillsammans med dialoger med aktörer på nationell, regional och lokal nivå, visar att spänningen mellan kommunalt självstyre och nationell likvärdighet är påtaglig inom folkbiblioteksområdet.

Förutsättningarna för kommuner och regioner varierar i många avseenden, när det gäller att genomföra folkbiblioteksverksamhet och att främja folkbiblioteksutveckling. Bidragen inom *Stärkta bibliotek* har över lag inneburit stärkt folkbiblioteksverksamhet, även om utvecklingstakten skiljer sig åt mellan landets 290 kommuner. Statsbidraget har möjliggjort satsningar som annars inte vore genomförbara.

Beskrivningarna och behoven av statligt stöd skiljer sig åt beroende på kommunens storlek. Större kommuner och storstäder lyfter exempelvis fram behov av profilering av biblioteksverksamhet vad gäller olika stadsdelar och områden, innovation och gemensamma kvalitetskriterier. Små kommuner lyfter oftare fram behov av stöd för att klara uppdragen.

Sammantaget handlar alla de behov som folkbiblioteksverksamheten ger uttryck för om utveckling av verksamheten och då för att kunna uppfylla bibliotekslagen. Utvecklingsbehoven kan sammanfattas som *ekonomiska stöd*, *kunskapsstöd*, *samverkansstöd*, *systemstöd* och *kvalitetsstöd*.

---

74. Om FRB – Föreningen för regional biblioteksverksamhet (regionbiblioteken.se) [Hämtad 2023-11-17].

Framtida stöd

Utifrån det arbete som Kulturrådet genomfört i uppdraget *Folkbibliotekens framtida behov* framträder en samstämmig bild av vilka behov av statliga stöd och möjliga former för stöd för folkbibliotek som behövs. Dessutom är det tydligt att stat, region och kommun bär ett gemensamt ansvar för en gynnsam utveckling. I avsnittet nedan skriver Kulturrådet fram slutsatser och möjliga former för statliga stöd som materialet för den sammantagna analysen försett oss med.

Vi vill därför inleda med tre slutsatser som vi sett i analysen och som tydliggör roller och ansvar i flernivåsamverkan. Slutsatserna handlar om behovet av långsiktighet för staten, att regional biblioteksverksamhet kan tydliggöra sina roller och att kommuner i högre grad ska ta sitt ansvar för folkbiblioteken. Tillsammans kan alla tre politiska nivåer med gemensam kraft stärka folkbiblioteken på strategiska sätt.

Slutsats 1

För uppdraget har Kulturrådet tagit del av den kunskap som Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2022) har sammanställt om riktade statsbidrag till hälso- och sjukvård och socialtjänst. Myndigheten ger tre rekommendationer:

- Regeringen behöver förbereda de riktade statsbidragen genom ökad analys och dialog om utvecklingsbehoven och med ökad involvering av de som berörs av satsningarna.
- Regeringen behöver genomföra de riktade statsbidragen med större framförhållning, samordning och hänsyn till förutsättningarna för långsiktighet.
- Regeringen behöver stärka förutsättningarna för uppföljning och lärande av de riktade statsbidragen.⁷⁵

Kulturrådet instämmer i dessa tre rekommendationer och vill betona dessa som viktiga utgångspunkter för framtida riktade statsbidrag.

Slutsats 2

Regional biblioteksverksamhet fyller viktiga funktioner för folkbibliotekens utveckling. Det finns potential hos regional biblioteksverksamhet att ytterligare stödja folkbiblioteken. Kulturrådet ser positivt på de interregionala samarbetena som pågår. Det finns också möjlighet att i högre grad använda Kultursamverkansmodellen som en arena för dialoger och kunskapsutbyten.

Slutsats 3

Genomgående i denna analys har Kulturrådet beskrivit att kommunerna bör ta ett större ansvar för folkbiblioteken. Folkbiblioteken behöver grundfinansiering från kommunerna för att kunna arbeta och utveckla folkbiblioteken enligt bibliotekslagen och andra styrdokument. Kunskap om och förståelse för folkbibliotekens uppdrag behövs i den kommunala organisationen och i ledningen.

---

75. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2022). *I rätt riktning? Användningen av riktade statsbidrag inom vård och omsorg*, s. 6. [Hämtad 2023-11-03]

Rekommendationer

Vårt analysmaterial om folkbibliotekens behov av statliga stöd är mångfacetterat vilket gett oss en djupare förståelse för att folkbibliotek har behov av riktade statliga stöd och att de önskar en stärkt nationell infrastruktur och samordning, exempelvis för digitala tjänster.

Permanent stöd

Rekommendation: Utveckla långsiktiga och permanenta stöd till folkbiblioteken

För att folkbiblioteken i hela Sverige ska fortsätta utvecklas behövs långsiktiga och permanenta statliga stöd. Biblioteksmyndigheterna är samstämmiga i att regeringens uppdrag till biblioteksmyndigheterna behöver vara synkroniserade med varandra för att uppnå bättre effekter. Genom långsiktiga statliga stöd kan biblioteken och bibliotekssektorn med gemensamma krafter och resurser, utvecklas på ett hållbart och kvalitativt sätt.

Satsningen *Stärkta bibliotek* och *Läsfrämjandelyft för folkbibliotek* pågår fortfarande på folkbibliotek i hela Sverige. Det är angeläget att det arbete som genom olika statliga stöd kommit i gång på folkbiblioteken får en fortsättning. I de dialoger som genomförts i anslutning till uppdraget menar deltagarna från folkbiblioteksverksamhet runt om i Sverige att *Stärkta bibliotek* har haft en stor betydelse för folkbibliotekens utveckling.

Flera deltagare i dialogerna befarar att folkbiblioteken kommer att ha knappa resurser och begränsade möjligheter när satsningen *Stärkta bibliotek* tar slut. Det skulle innebära svårigheter att uppfylla bibliotekslagen, särskilt med hänsyn till bibliotekens prioriterade målgrupper. I den analys som Kulturrådet har gjort inom ramen för uppdraget framkommer en samstämmighet om att folkbiblioteken har behov av statliga stöd för att uppfylla bibliotekslagen och särskilt för att nå bibliotekens prioriterade målgrupper. Behov av statligt stöd är särskilt påtagligt i små kommuner, i glesbygd och i områden med svag socioekonomi.

För större effekt av statliga stöd behövs långsiktiga uppdrag till biblioteksmyndigheterna. *Stärkta bibliotek* och *Läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier* har varit viktiga för folkbiblioteken, men i båda fallen har det varit fråga om tillfälliga uppdrag till Kulturrådet. Kortsiktiga stöd och uppdrag leder till att det är svårt att skapa hållbara strukturer, synergier och insatser för folkbiblioteken och för bibliotekssektorn. Att planera, resurssätta, genomföra och följa upp är en utmaning för alla nivåer, såväl statligt, regionalt som kommunalt. Ett framtida statligt stöd till folkbibliotek bör tydligt definiera vilka roller och funktioner den regionala biblioteksverksamheten förväntas ha.⁷⁶

Kulturrådet ser också behov av en större samordning av de statliga insatserna gentemot kommunerna. För närvarande finns både långsiktiga och tidsbegränsade stöd som kommunerna kan söka för folkbiblioteksverksamhet. Kulturrådet ser stora vinster med att förenkla de statliga stöden och prioritera långsiktiga insatser för att underlätta för kommunerna.

---

76. *Läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier*, Kulturrådet (2021), s. 43

Utvecklingsstöd

Rekommendation: Riktade statliga stöd till folkbiblioteken som har fokus på verksamhetsutveckling och kompetensutveckling

I arbetet med uppdraget har Kulturrådet fått en djupare förståelse för att det även fortsättningsvis behövs riktade statliga stöd till folkbiblioteken. För att Sveriges folkbibliotek ska bli likvärdiga bör stödet ha fokus på verksamhetsutveckling och kompetensutveckling utifrån bibliotekslagen och bibliotekens prioriterade målgrupper.

Det finns ett stort behov av att även fortsättningsvis stärka biblioteksprofessionen och aktualisera professionsetiska frågor, som relaterar till samhällsutmaningar och samhällsutveckling. Detta framkommer i Kulturrådets dialoger av såväl deltagare från kommuner och regioner som från lärosäten. Kontinuerligt lärande, fortbildning och omvärldsbevakning kopplat till strategisk utveckling anses vara en avgörande fråga för folkbibliotekens trovärdighet och relevans. För många folkbibliotek är det dock svårt att hinna med fortlöpande lärande. Utveckling kräver tid och kontinuitet.

En viktig faktor för att åstadkomma utveckling hos folkbiblioteken är tillgång till olika slags information, kunskap och kompetens. Det är också centralt att det finns tid för både kunskapsutveckling och för att omsätta kunskapen i praktiken. Det har varit framgångsrikt att samordna kunskap- och kompetensstöd genom *Stärkta bibliotek*, *Läsfrämjandelyftet för folkbibliotek* och *Bokstart*.

Vad som ytterligare framkommit i analysen av framtida statligt stöd är att det finns ett värde i att bidragssökande gör en noggrann analys, planerar, förankrar och gör behovsanalyser inför projekt. Vidare att folkbiblioteken i högre grad kan använda och koppla sina uppdrag till lagstöd och styrdokument som till exempel Barnkonventionen och Agenda 2030.⁷⁷ Det finns också inspiration, lärdomar och kunskap om folkbibliotek från internationellt håll, detta kan i högre grad användas i en svensk kontext. Arbetet med *Bokstart* och *Läsfrämjandelyftet* har varit en hjälp för biblioteken att prioritera och att tolka bibliotekslagens mångfacetterade uppdrag. *Stärkta bibliotek* har varit uppskattat genom att biblioteken själva fått utforma insatser utifrån lokala behov och förutsättningar. Biblioteksmedarbetarna har stärkts i att prova på nya arbetssätt och utveckla verksamheten tillsammans med användarna.

Fortsatta behov av kunskapsstöd

Folkbibliotekens lärplattform Digiteket nämns ofta i dialogerna med både regional biblioteksverksamhet och med folkbiblioteken som en viktig plattform för kunskapsdelning och för tillgång till relevanta kurser och läresurser. Genom *Digitalt först*, *Läsfrämjandelyftet* och *Bokstart* har en del av kultur byggts upp som är värdefullt att fortsätta uppmuntra. Lärosätena för biblioteks- och informationsvetenskap är också en viktig aktör i detta sammanhang liksom regional biblioteksverksamhet. Tillgång till plattformar för kunskapsdelning och till relevanta kurser och läresurser för folkbibliotek ses som fortsatt angeläget.

Det finns också önskemål om stöd för fler, och behov av olika sätt att mäta och följa upp folkbibliotekens verksamheter än det som idag görs i Sveriges officiella biblioteksstatistik.

77. I en kunskapsöversikt om folkbiblioteken och Agenda 2030 analyseras hur kommunerna arbetar med Agenda 2030 utifrån ett biblioteksperspektiv och som styr- och planeringsdokument. Rapporten visar att det finns stora variationer utifrån hur biblioteksverksamheten är relaterad till kommunens arbete med Agenda 2030. Rapportförfattarna konstaterar även att i Sveriges genomförandeplan för Agenda 2030 finns inte biblioteken med. Läs mer: Kulturrådet, (2023b) *Framgångsfaktorer och utmaningar*: Folkbiblioteken och Agenda 2030.

Infrastruktur och digitala tjänster

Rekommendation: Ökat statligt stöd till stärkt gemensam nationell infrastruktur och gemensamma digitala tjänster för folkbibliotek

Folkbiblioteken uttrycker samstämmigt ett stort behov av samordning på nationell nivå, framför allt gällande tjänster och plattformar. KB har i uppdrag att ta fram förslag på former för stärkt samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet i syfte att utveckla infrastrukturen för biblioteksväsendet. Inom uppdraget ingår också att bidra till den långsiktiga utvecklingen för vissa nationella digitala bibliotekstjänster för prioriterade målgrupper. Kulturrådet hänvisar därför till KB:s uppdrag Stärkt samverkan gällande dessa områden. Något som framkommit i detta uppdrag är att Regeringen kan komma att behöva förtydliga frågan om en nationell tjänst för e-böcker som bland annat omskrivs i nationella biblioteksstrategin.

Stärkt samverkan

Rekommendation: Fortsätt att utveckla stärkt samverkan mellan biblioteksmyndigheterna och bibliotekssektorn

Biblioteksmyndigheterna avser att fortsätta samverka efter avslutade uppdrag. Det finns flera insatser som biblioteksmyndigheterna gemensamt kan samverka kring. För att ha möjlighet att genomföra gemensamma insatser behövs resurser och förutsättningar. I samtalen mellan KB, MTM och Kulturrådet om detta uppdrag och *Stärkt samverkan*, framkommer behovet av att ytterligare analysera vissa av de områden som framkommer i denna rapport.

Kulturrådets viktigaste rekommendationer

- Ge statliga medel för riktade, permanenta utvecklingsstöd till folkbibliotek. De statliga medlen ska ha fokus på både verksamhetsutveckling och kompetensutveckling utifrån bibliotekslagen och bibliotekens prioriterade målgrupper. Insatserna ska vara hållbara och långsiktiga.
- Fortsatt arbete med att stärka samverkan mellan nationella biblioteksmyndigheter och bibliotekssektorn samt mellan stat, region och kommun.
- Ökat statligt stöd behövs till stärkt gemensam nationell infrastruktur och gemensamma digitala tjänster för folkbibliotek.

Avslutningsvis – en framåtblick

I dialogerna har en fråga handlat om folkbibliotekens framtida uppdrag. De flesta deltagarna menar att det är en komplex fråga men framför att folkbibliotek har viktiga funktioner för demokrati och för yttrandefrihet och fri åsiktsbildning. I dialogerna framhölls vikten av att utveckla och höja kunskapen om bibliotekens roller och uppdrag för demokrati. Det finns ett stort behov av att även fortsättningsvis stärka biblioteksprofessionen och aktualisera professionsetiska frågor, som relaterar till samhällsutmaningar och samhällsutveckling. Folkbiblioteken som fysisk plats kommer fortsatt att vara viktig och folkbibliotekens roll för social hållbarhet, kommer att öka. Bibliotekens roll i kris och beredskap och avsaknaden av fungerande skolbibliotek var också återkommande i dialogerna. Ökad kunskap om digitala verksamheter, AI och medie- och informationskunnighet nämns som viktiga. Att fortsätta arbeta läsfrämjande med olika metoder och arbetssätt i samverkan, särskilt för och med prioriterade målgrupperna, är också angeläget.

Kulturrådet vill tacka alla som deltagit i arbetet och framtagandet av denna rapport.

För Kulturrådet att internt utveckla

Kulturrådet har i uppdraget fått syn på ett par områden som vi internt och i samverkan med framförallt KB och MTM kan ta vidare och utveckla. I arbetet med det här uppdraget och KB:s uppdrag *Stärkt samverkan* har dialogen mellan biblioteksmyndigheterna ytterligare förstärkts. Detta är något som biblioteksmyndigheterna avser att fortsätta med efter avslutade uppdrag. Rapporten om *Folkbibliotekens framtida behov* kommer utgöra underlag till KB:s fortsatta arbete inom uppdraget *Stärkt samverkan*.

Kulturrådet ser behov av, och fler, möjligheter att se över och förbättra samverkan med MTM och KB. Ett exempel är att från biblioteksmyndigheterna ytterligare samordna information, uppgiftsinhämtning (genom enkäter, dialoger och undersökningar) till såväl folkbiblioteken som regionala biblioteksverksamheterna. Vidare finns det ett behov av att samordna kommunikation från myndigheter till folkbibliotek och regional biblioteksverksamhet liksom att på olika sätt synliggöra befintliga resurser och tjänster som finns för folkbiblioteken på respektive biblioteksmyndighet. Det finns också ett värde i att samordna erfarenheter och kunskap om folkbibliotekens nuläge genom de olika uppdrag som myndigheterna har. Sveriges officiella biblioteksstatistik och KB:s uppföljningar, Myndigheten för tillgänglighets kunskapscentrum och Kulturrådets bidrag till folkbibliotek/kommuner, kan sammantaget ge djup kunskap om folkbibliotek.

Kulturrådet ser också behov av, och möjligheter i, att utveckla flernivåsamverkan och dialogen med, och mellan, alla nivåer inom bibliotekssektorn och genom Kultursamverkansmodellens olika forum för dialog och erfarenhetsutbyten.

Internt på Kulturrådet har det under 2023 skett en omorganisation som ger ökade möjligheter till att utveckla samordning mellan bidrag till kommuner och regionalt utvecklingsarbete. Kulturrådet kommer att fortsätta utvecklingen och översynen av bidrag till kommuner i arbetet med den interna bidragsöversynen. Kulturrådet ser möjligheter till ökad samverkan, synergier och kunskapsöverföring mellan olika statliga stöd till kommuner och regioner. I arbetet med detta uppdrag har Kulturrådet fått lärdomar som kan vara till nytta när bidrag till kommuner utformas i framtiden.

På Kulturrådet finns också kunskap och erfarenheter från olika verksamheter som i högre grad kan gynna folkbiblioteken. Ett exempel på det är Kulturrådets arbete med barnrättsfrågor. I rapporten *Flernivåsamverkan främjar barnets bästa* framkommer att ett fungerande samspel mellan kommuner, regioner och staten är nödvändigt för att barnkonventionen ska kunna efterlevas.⁷⁸ Vidare finns på Kulturrådet kunskap om tillgängligt kulturliv⁷⁹ och nationella minoriteters och urfolket samers kultur, områden som har betydelse för folkbiblioteken.

Det finns mycket kunskap och erfarenheter genom *Stärkta bibliotek* och *Läsfrämjandelyftet* liksom andra bidrag till folkbiblioteken, som lett till positionsförflyttningar. Dessa kunskaper kan Kulturrådet i högre grad samla och sprida. För lärosätena för biblioteks- och informationsvetenskap kan den data som genererats genom ansökningar och redovisningar utgöra ett forskningsmaterial.

---

78. Kulturrådet (2023a). *Flernivåsamverkan främjar barnets bästa*, s. 37

79. Se till exempel rapporten om *Tillgängligt kulturliv* (2023c). <https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/2023/tillgangligt-kulturliv.pdf>

Källförteckning

Blomgren, Roger, Michnik, Katarina & Sundeen, Johan (red.) (2022). *Biblioteksgeografin: en antologi om biblioteksväsende och biblioteksforskning*. Studentlitteratur

Fichtelius, Erik, Persson, Christina & Enarson, Eva (2019). *Demokratins skattkammare: förslag till en nationell biblioteksstrategi*. [Stockholm]: Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kb:publ-25>

Frenander, Anders & Lindberg, Jenny (red.), (2012). *Styra eller stödja?: svensk folkbibliotekspolitik under hundra år*, Högskolan i Borås. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hb:diva-5094>

Kungliga biblioteket. *Bibliotek 2022: Sveriges offentligt finansierade bibliotek*. (2023. Stockholm: Kungliga biblioteket.

Kulturrådet (2019). *Folkbibliotek i glesbygd: kunskapsläge och praktiska erfarenheter*. Tillgänglig på Internet: <https://lnu.divaportal.org/smash/get/diva2:1353526/FULLTEXT01.pdf> (Kunskapsöversikt av Hansson, Joacim, Linneuniversitet, på uppdrag av Kulturrådet).

Kulturrådet (2020). *Garanterat bra böcker: Om litteraturstödet: praktik, betydelse och bakgrund*. Tillgänglig på Internet: <https://www.kulturradet.se/publikationer/garanterat-bra-bocker/>

Kulturrådet (2020). *Kognitiv tillgänglighet på bibliotek*. Tillgänglig på Internet: <https://www.kulturradet.se/publikationer/kognitiv-tillganglighet-pa-bibliotek/> (Rapport av Johansson, Stefan och Larsdotter, Mia, Begripsam, på uppdrag av Kulturrådet).

Kulturrådet (2021). *Stärkta bibliotek – uppföljning av satsningen Stärkta bibliotek 2018–2020*. Tillgänglig på Internet: www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/starkta-bibliotek/starkta-bibliotek.pdf (Publikation av Nowé Hedvall, Karen, Pilerot, Ola & Ögland, Malin, Högskolan i Borås, på uppdrag av Kulturrådet.)

Kulturrådet, (2022a). Budgetunderlag för Kulturrådet 2023–2025.

Kulturrådet (2022a). *Stärkta bibliotek. Delredovisning av bidraget 2021–2023*. Tillgänglig på Internet: <https://www.kulturradet.se/publikationer/starkta-bibliotek2/>

Kulturrådet (2022b). *Lyft för läsning. Delat lärande på vetenskaplig grund*. Delredovisning av regeringsuppdraget Läsförmedjandelyft för folkbibliotek 2021–2023. Tillgänglig på Internet: <https://www.kulturradet.se/publikationer/lyft-for-lasning--delat-larande-pa-vetenskaplig-grund/>

Kulturrådet (2022c). *Vad har ni saknat? Barn!* Erfarenheter av att driva barnbiblioteksverksamhet under en pandemi. Tillgänglig på Internet: <https://www.kulturradet.se/publikationer/vad-har-ni-saknat-barn/> (Rapport av Sandin, Amira Sofia & Kleber Berge, Emma, Högskolan i Borås, på uppdrag av Kulturrådet).

Kulturrådet (2022d). *Barnrätt i praktiken*. Tillgänglig på Internet: <https://www.kulturradet.se/publikationer/barnratt-i-praktiken/>

Kulturrådet (2022e). Överenskommelse mellan Kungliga biblioteket och Kulturrådet avseende Digi-teket och Läsförmedjandelyft för folkbibliotek. KUR 2022/1523.

Kulturrådet (2023a). *Flernivåsamverkan främjar barnets bästa: finansiering och uppföljning av barns och ungas rätt till kultur*. Tillgänglig på Internet: <https://www.kulturradet.se/publikationer/flernivasamverkan-framjar/>

Kulturrådet (2023b). *Framgångsfaktorer och utmaningar: Folkbiblioteken och Agenda 2030*. Tillgänglig på Internet: <https://www.kulturradet.se/publikationer/framgangsfaktorer-och-utmaningar/> (Rapport av SWECO på uppdrag av Kulturrådet).

Kulturrådet (2023c). *Tillgängligt kulturliv*. Tillgänglig på Internet: <https://www.kulturradet.se/globalassets/start/publikationer/2023/tillgangligt-kulturliv.pdf>

Kulturrådet (2023c). Projektplan *Folkbibliotekens framtida behov*, KUR 2023/4305.

Kungliga biblioteket (2023). *Bibliotek 2022: Sveriges offentligt finansierade bibliotek*. Stockholm: Kungliga biblioteket.

Regeringen (2022). *Strategi för ett starkt biblioteksväsende 2022–2025*. Regeringskansliet. Tillgänglig på Internet: <https://regeringen.se/informationsmaterial/2022/04/strategi-for-ett-starkt-biblioteksvasende-20222025/>

SFS 2013:801. Bibliotekslag. *Bibliotekslag (2013:801)*, Sveriges riksdag (riksdagen.se)

Socialdepartementet (2011). *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige*.

Statskontoret (2023). *Hand i hand: en analys av kommunal samverkan*. Tillgänglig på Internet: https://www.statskontoret.se/siteassets/rapporter-pdf/2023/2023_5-utskriftsversion.pdf

Svensk biblioteksförning (2021). *Bibliotek som medborgarkontor?* Tillgänglig på Internet: <https://www.biblioteksfor.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/10/biblioteken-som-medborgarkontor-2021-ok.pdf>

Sverige Kultursamverkansutredningen (2023). *Kultursamhället: utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun*. Stockholm: Regeringskansliet. Tillgänglig på Internet: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/09/sou-202358/>

Webbresurser

Clemens, Annika (2023). Fortsatt brist på bibliotekarier. *Biblioteksbladet*. Publicerad 23 mars 2023. <https://www.biblioteksbladet.se/nyheter/fortsatt-brist-pa-bibliotekarier/> [Hämtad 2023-11-03]

Digiteket. Angelägen forskning <https://digiteket.se/angelagenforskning/> [Hämtad 2023-11-28]

DIK (2023). Framtidsutsikter för dig som vill jobba inom bibliotek, museum och kommunikation. <https://dik.se/om-oss/nyheter/framtidsutsikter-inom-bibliotek-museum-kommunikation> [Hämtad 2023-11-03]

Finansdepartementet (2023). Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att samla information om riktade statsbidrag. Pressmeddelande från Finansdepartementet. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/06/regeringen-ger-statskontoret-i-uppdrag-att-samla-information-om-riktade-statsbidrag/> [Hämtad 2023-11-03]

Framtid.se. (2023). Bibliotekarie. <https://www.framtid.se/yrke/bibliotekarie>. [Hämtad 2023-11-03].

Föreningen för regional biblioteksverksamhet. Om FRB – Föreningen för regional biblioteksverksamhet (regionbiblioteken.se) <https://regionbiblioteken.se/om-frb/> [Hämtad 2023-11-17]

Kungliga biblioteket. Träffpunkt biblioteksplaner <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/biblioteksplaner/traffpunkt-biblioteksplaner.html> [Hämtad 2023-11-28]

Kungliga biblioteket. Om oss – det här gör vi <https://www.kb.se/om-oss/det-har-gor-vi.html> [Hämtad 2023-11-07]

Kungliga biblioteket. <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/fler-tjanster-och-stod-for-ditt-bibliotek.html> [Hämtad 2023-11-07]

Kungliga biblioteket (2021). Digitalt först i hamn <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/nytt-fran-kb/nyheter-samverkan-och-utveckling/2021-02-25-digitalt-forst-i-hamn-efter-tre-ar.html> [Hämtad 2023-11-07]

Förordning (2008:1421) med instruktion för Kungl. biblioteket | Sveriges riksdag (riksdagen.se), https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20081421-med-instruktion-for-kungl_sfs-2008-1421/ [Hämtad 2023-11-08]

Kungliga biblioteket. Biblioteksplaner <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/biblioteksplaner.html> [Hämtad 2023-11-08]

Kulturrådet. Bokstart <https://www.kulturradet.se/i-fokus/lasframjande/bokstart/>, [Hämtad 2023-11-08]

Kulturrådet. Stöd till läs och litteraturfrämjande insatser. Stöd till läs- och litteraturfrämjande insatser – Kulturrådet (kulturradet.se) <https://www.kulturradet.se/sok-bidrag/las-och-litteraturframjande-insatser/> [Hämtad 2023-11-23]

Kulturrådet. Om oss – så arbetar vi <https://www.kulturradet.se/om-oss/sa-arbetar-vi/> [Hämtad 2023-11-06]

Kulturrådet. Kultursamverkansmodellen <https://www.kulturradet.se/i-fokus/kultursamverkansmodellen/kultursamverkansmodellen/> [Hämtad 2023-11-06]

Kulturrådet (2023). *Stärkta bibliotek* [Elektronisk resurs]. Inspirerande exempel: Stärkta bibliotek <https://www.kulturradet.se/i-fokus/lasframjande/starkta-bibliotek-hitta-inspiration/> [Hämtad 2023-10-30]

Länsstyrelserna (2021). Kartläggning av statlig närvaro och service 2021. <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/37/resource/48> [Hämtad 2023-11-02].

Myndigheten för tillgängliga medier. Vetenskapligt råd <https://www.mtm.se/forskning/vetenskapligt-rad/> [Hämtad 2023-11-09]

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2022). I rätt riktning? Användningen av riktade statsbidrag inom vård och omsorg. <https://www.vardanalys.se/wp-content/uploads/2022/06/Rapport-2022-3-I-r%C3%A4tt-riktning.pdf> [Hämtad 2023-11-03]

Kunskapsguide, Om välfärdsteknik Om välfärdsteknik – Kunskapsguiden <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/valfardsteknik/om-valfardsteknik/> [Hämtad 2023-12-05]

Regeringen (2022). Uppdrag till Kungl. biblioteket om stärkt samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet: (Ku2022/0085). <https://www.regeringen.se/contentassets/6589ae86307a4dacac78e14b5a2942de/uppdrag-till-kungl.-biblioteket-om-starkt-samverkan-inom-det-allman-na-biblioteksvasendet.pdf> [Hämtad 2023-11-08]

Regeringen (2021). Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens kulturråd. Regleringsbrev 2021 Myndighet Statens kulturråd (esv.se) <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=21297> [Hämtad 2023-11-21]

Regeringen (2023). Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Statens kulturråd. Regleringsbrev 2023 Myndighet Statens kulturråd (esv.se) <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=23185> [Hämtad 2023-11-21]

Regeringen (2023). Regleringsbrev 2023 avseende Myndigheten för tillgängliga medier. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rbid=23337> [Hämtad 2023-11-28]

Regeringen (2022). Sveriges genomförande av Agenda 2030. Regeringen.se <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2022/05/skr.-202122247/>

SACO (2023). Bibliotekarie. <https://www.saco.se/studieval/var-finns-jobben-i-framtiden/> [Hämtad 2023-11-03]

Statistiska centralbyrån (2023). Befolkningsstatistik. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/> [Hämtad 2023-11-02].

SKR (2023). Ekonomirapporten oktober 2023: om kommunernas och regionernas ekonomi. <https://skr.se/download/18.2cc7d1a618b37a2d2ace54/1697554925288/Ekonomirapporten-oktober-2023.pdf> [Hämtad 2023-11-02]

SKR (2023). Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning 2023. <https://skr.se/download/18.ef4ba7d1849a2f55db2898a/1669978414789/Kommungruppsindelning-2023.pdf> [Hämtad 2023-11-19].

SKR (2021). Hur ger statsbidragen bäst effekt (2021). <https://rapporter.skr.se/hur-ger-statsbidragen-bast-effekt/forord.html>

Svensk biblioteksförning (2021). Folkbibliotekens ekonomiska förutsättningar sedan 2002, <https://www.biblioteksfor.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/06/ekonomi-20-ar.pdf> [Hämtad 2023-11-08]

Bilaga 1

Genomförande av informationsinhämtning och dialoger

För att få in kommentarer om vad *Stärkta bibliotek* har inneburit för Sveriges kommuner genomfördes i februari 2023, två insatser för informationshämtning. I den sedvanliga utvärderingen som skickades till deltagarna efter ett webinarium, 2023-02-02 och inför bidragsomgången av *Stärkta bibliotek*, lades till en fråga om vad *Stärkta bibliotek* har inneburit för kommunerna, till. 49 skriftliga svar inkom under februari månad, 2023. På Sveriges kommuner och regioners nätverksträff, i Stockholm, 2023-02-06 ställde vi samma fråga till deltagarna (20 folkbibliotekschefer från hela Sverige). De 20 muntliga svaren har analyserats tillsammans med de inkomna svaren från utvärderingen av webinariet.

Under 2023 har Kulturrådet träffat KB och MTM vid fem tillfällen. Flera möten har handlat om uppdraget Stärkt samverkan och detta uppdrag. Dessa möten har innehållit presentationer, workshops och gemensamma samtal. Anteckningar, har förutom vid ett tillfälle, endast förts för internt bruk. Mellan dessa möten har kortare avstämningar skett muntligen och via epost.

Under 2023 har även generaldirektörerna träffats i uppdraget Stärkt samverkan vid tre tillfällen. På bokmässan 2023 genomfördes ett gemensamt panelsamtal med generaldirektörerna.

Möten med SKR och regionala referensgruppen för Kultursamverkansmodellen genomfördes i augusti, 2023.

I september, 2023 genomförde Kulturrådet 12 digitala dialoger med folkbibliotek (5), regional biblioteksverksamhet (4) och lärosätena för biblioteks- och informationsvetenskap (3) med varierat antal externa deltagare. Totalt deltog 70 personer i dialogerna. Inbjudan skedde via e-post. Syftet med dialogerna har varit informationsinhämtning och att ta del av erfarenheter från olika nivåer. Urvalet av kommuner och regioner baseras på att Kulturrådet önskat höra röster från kommuner och regioner med olika förutsättningar, som geografisk spridning och storlek, från olika grupper utifrån Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning, och med olika erfarenheter från Stärkta bibliotek. Valet av kommuner har gjorts med hänsyn till att dessa kommuner inte tidigare deltagit i följeforskning eller som lärande exempel för *Stärkta bibliotek* (Kulturrådet 2023). Deltagare har funnits från alla regioner. Från Kulturrådet deltog en samtalsledare, en antecknare och ibland ytterligare en medarbetare. Dialogerna har förts med stöd av en dialogmanual och hade något olika fokus beroende på deltagare. Dialogerna varade i de flesta fall i nittio minuter.

Individuella samtal med åtta bibliotek som sällan sökt *Stärkta bibliotek* genomfördes i även i september. Digitala dialoger ägde rum under 15–30 minuter med en medarbetare från Kulturrådet. Totalt deltog tio stycken biblioteks/kulturchefer och medarbetare.

I bilaga 2 finns en samlad förteckning över deltagare från folkbibliotek i fyrtio kommuner, regioner och lärosäten.

Dialogmanual för samtal med kommuner och regioner

1. Inledning

2. VARFÖR – fokus på kommunernas förutsättningar, behov, villkor

- Definitioner av statligt stöd
- Behov av statligt stöd
- Folkbibliotekens förutsättningar i relation till uppdragen (utifrån bibliotekslagen och lokala biblioteksplaner)
- Genomförande och utveckling utan statligt stöd
- Möjligheter och risker med statligt stöd

3. VAD – fokus på innehåll i stöd

- Områden i relation till statligt stöd
- Behov för att genomföra/utveckla/utvärdera folkbiblioteksverksamhet

4. HUR – fokus på former för stöd

- Olika slags stöd
- Utformning av statliga stöd
- Fördelar och nackdelar öppna/nischade, generella/riktade
- Biblioteksmyndigheternas roller och uppdrag i relation till statligt stöd
- Nationella, gemensamma stöd

5. Medskick

- Viktigaste medskicken för uppdraget.

6. Avslutning

Bilaga 2

Deltagande kommuner och regioner

52 personer från följande 40 kommuner och regioner har deltagit i dialogmöten och i samtal som handlat om att man sällan har sökt Stärkta biblioteksbidraget. I urvalet av kommuner har vi använt oss av Sveriges regioner och kommuners kommungruppsindelning. Den använder tre huvudgrupper som är: storstäder och storstadsnära kommuner (A), större städer och kommuner nära större stad (B) och mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner (C). Till dessa tre huvudgrupper hör nio undergrupper.⁸⁰

Kommun	Antal deltagare	Kommungruppsindelning
Kiruna		(C6)
Luleå	(2 deltagare)	(B3)
Pajala	(2 deltagare)	(C8)
Dorotea		(C8)
Åsele		(C8)
Åre		(C9)
Sollefteå	(2 deltagare)	(C8)
Sundsvall	(3 deltagare)	(B3)
Ludvika	(2 deltagare)	(C6)
Mora		(C9)
Älvdalen		(C9)
Gävle		(B3)
Sala		(B4)
Knivsta		(B4)
Stockholms kommun		(A1)
Sigtuna		(A2)
Nacka		(A2)
Katrineholm		(C6)
Nora		(B4)
Storfors		(C7)
Kristinehamn		(B5)
Sunne		(C8)
Mjölby		(B4)
Boxholm		(C7)
Lerum	(3 deltagare)	(A2)
Göteborg		(A1)
Färgelanda		(C7)
Älmhult		(C7)
Växjö		(B3)
Högsby	(2 deltagare)	(C7)

80. Sveriges Kommuner och Regioners kommungruppsindelning, 2023

Kalmar		(B3)
Halmstad	(2 deltagare)	(B3)
Uppvidinge		(B5)
Ronneby		(C7)
Lomma		(A2)
Eslöv		(B4)
Helsingborg	(2 deltagare)	(B3)
Lund		(B3)
Osby		(C7)
Höganäs		(B4)

Deltagande regional biblioteksverksamhet

- Biblioteksutveckling Blekinge Kronoberg (skriftligt inspel)
- Länsbibliotek Dalarna
- Biblioteksutveckling, Gotland
- Kultur Gävleborg, biblioteksutveckling (skriftligt inspel)
- Biblioteksutveckling Region Jämtland Härjedalen
- Biblioteksutveckling Region Jönköpings län (skriftligt inspel)
- Biblioteksutveckling Region Kalmar län
- Biblioteksutveckling Region Skåne
- Regionbibliotek Stockholm
- Biblioteksutveckling Region Uppsala
- Biblioteksutveckling Västernorrland
- Biblioteksutveckling Västra Götalandsregionen

Lärosätena för biblioteks- och informationsvetenskap

Kulturrådet har träffat lärosätena för biblioteks- och informationsvetenskap med deltagare från Lund, Linneuniversitet, Högskolan i Borås (flera medverkande) och Umeå universitet (två deltagare).

Sammanfattningsvis antal deltagare

- Kungliga biblioteket (3 personer). Därtill har vi haft ytterligare ett par samtal med tjänstepersoner på KB kring särskilda frågor i uppdraget.
- Myndigheten för tillgängliga medier (2 personer)
- Sveriges Kommuner och Regioner (1 person)
- Regionala kulturchefer (Kulturrådets regionala referensgrupp, 4 personer)
- Bibliotekschefer/kulturchefer och bibliotekarier från 32 kommuner (42 personer)
- Regionala biblioteksverksamheter, nio regioner, kompletterat med skriftliga inspel från tre regioner (11 personer)
- Forskare i biblioteks- och informationsvetenskap från olika lärosäten (7 personer)

Totalt antal personer som deltagit i dialogerna för uppdraget är 70 personer. Och bibliotekschefer/kulturchefer och bibliotekarier från 8 kommuner som inte sökt bidraget *Stärkta bibliotek* i lika hög utsträckning som övriga kommuner i landet, totalt 10 personer.

Därtill 49 svar från frågan i utvärderingen av ett webinarium om vad Stärkta bibliotek inneburit och samtal med 18 chefer i SKR:s nätverk för folkbibliotekschefer.

Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
Besök: Borgvägen 1-5
Tel: 08 519 264 00
E-post: kulturradet@kulturradet.se

© Statens kulturråd 2024
ISBN: 978-91-89748-18-7
Foto inlaga: Från Örebro stadsbibliotek
(i Kulturkvarteret), fotograf: Elliot Elliot

kulturradet.se